ԲԻԲԱՆԱՎԱՀ

ՀԱՅԵԳԵՑԻՍ

Ազգային, Գիտական, Գրական եւ Քաղաքական

ԻԱ. ՏԱՐԻ — ԹԻՒ **20** || ՄԱՅԻՍ **17 1903**

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մտքի հաճդարտութիւն	ՅԱԿՈԲՈՍ Հ. ՃԷՃԻԶԵԱՆ
Ընթացիկ Նիւթեր. — *Եկեղեցիին «Հիւանդ Պաշտօնեութիւն»ը*	Ա. Գ.
Գաւառի Դէմքեր. — *Վար. Գէորգ Տէմիրճեան*	ԱԿԻԼԻՆԷ
Աշխարհիս Նօթր հրատարիկներ. — *Եգիպտոսի Բուրգերը* = *Վերջաբան*	ՓԱՒՌԱԿ ԻՄԲԷՆՏԻՐԵԱՆ
Մարդը՝ Ձիճագան մտքին առջեւ (*Ձիճագի փիլիսոփայ՝ ԲԱՕ-ՅԷՕի գիրքն*)	Մ. ՍՈՒՐԵԱՆ
Անոր Սիրուհի (*Նորավէպ*)	ՉԵՓԻՒՌ
Վանական Դէմքեր. — *Վեր. Հ. Սիմոն Երեմեան*	Կ. Յ. ՍԻՆԱՆԵԱՆ
Կեանքի հարցեր. — *Անգիտութ արուեստը*	Մ. ԿԱՐՊԻՍ
Մեծ եւ կարեւոր գիտ մը՝ կեղծմատիկի դէմ	
Ճամբորդ գլխարկը	
Հեռաձայնի թել	
Լողալու յաճդուցք փորձ մը	
Դիւանագիտներու միջեւ	
Գիտական նօթեր. — *Անկիզելի ծառը*	ՀԱՆՐԻ ՏՔ ԲԱՐՎԻԼ
Գաւառական նամակներ. — *Պարտիզակի տղոց վարժարանին աւարտեցքի հանդէսը*	
Քաղաքական = Օրուան երկրաշարժներ. — *Պոլսոյ մէջ* = *Մայազկերտի մէջ*	

Հատը 40 փարա

ՏՊԱԳՐ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Պապ Ալի Ճաւսխի, Բաշխ Քիճեճի խան, Թիւ **38**

ԲԻՒԶԱՆԴԱՒԱՆԻ ՀԱՅԵԱՑ

Ազգային, Գրտական, Գրական եւ Քաղաքական

ԻԱ. ՏԱՐԻ — ԹԻՒ **20** || ՄԱՅԻՍ **17 1903**

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

1. ԲԻՒԶԱՆԴԱՒԱՆԻ Տարեկան բաժնեգինն է Պոլսոյ եւ Գաւառներու համար **50** դրչ., Արտասահմանի համար՝ **5** ռուպլի. կամ **12** ֆրանք կամ **2** $^{1}/_{2}$ տոլար, դրքատարութեան ծախքը մեր վրայ։— 2. Ձեռք կը ծախուի հատը **40** փարայի։ — 3. « ԲԻՒԶԱՆԴԱՒԱՆԻ » ի վերաբերեալ բաժանորդագին, նամակ կամ ո եւ է գուքիւն պէտք է ուղղել Կ. Պոլիս, Պայպլ Հաւուսի միջոցաւ՝ Դոպէրդ Գօլէն, Բօճ. Յակոբոս Հ. Ճէճիզեանի։ — 4. Անվճար նամակ կամ գրութիւն չընդունուիր. — 5. Տասը օրինակի բաժանորդ գտնողին մէկ օրինակ նուէր կը տրուի։

ՄՏՔԻ ՀԱՆԴԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Աշխարհիս մէջ, ուսանողներու համար մանաւանդ՝ սորվելու ամէնէն կարեւոր բաներէն մէկն է սորվիլ ժամուր առողջաբանութեան օրէնքը, սորվիլ թէ ինչպէս կարելի է միտքը հանդարտեցնել, խորհուրդները ամփոփել եւ կարող ըլլալ՝ ժամանակի մը համար գէթ՝ ապրիլ մէկ նիւթի մը համար։ Մարդ մը մարզելու է ինքզինք՝ սովորական մտածումներէ, հոգերէ եւ սրտմտութէ վեր բարձրանալ, անոնցմէ վեր ապրիլ, վեր՝ անամպ, մաքուր մթնոլորտի մը մէջ, եւ անշուշտ այդ տեսակ վայրկեաններու մէջ միտքը կ'զգայ տեսակ մը անդորրութիւն եւ հանդարտութիւն որ կարող կ'ընէ զինք իր գործը կատարել յաջողութեամբ։ Մտքի այս վերին սահմաններուն մէջ կատարուած գործքերը յաջող ու ցնծալից կ'ըլլան։ ընդհակառակը վարի սահմաններու, հոգերու, անձկութեանց եւ ստորնագոյն մտածումներու սահմաններուն մէջ, գործը յոգնեցուցիչ եւ տաղտկացուցիչ կ'ըլլայ։ Տխրութիւնը եւ ապերջանկութիւնը ժանգի պէս կ'ուտեն, ցեցի պէս կը կրծեն ու բոցի պէս կը լափեն։ Աշխարհիս բոլոր նշանաւոր հեղինակները հասկցած են այս սկզբունքին կարեւորութիւնը։ Ո՛ր բանաստեղծը չէ սորված թէ կան այնպիսի մտաւոր վիճակներ երբ գրելը իրեն այնքան բնական է, որքան բնական է երգելը արտոյտին։ Բոլոր հոչակաւոր ստեղծագործողները ճանչցած են փառաւոր ժամեր, երբոր միտքը թեւեր կ'առնէ։ Եթէ ուրիշ ստեղծագործներ էր իրենց միտքը գետնի վրայ, այդ ժամերուն մէջ ան կը սաւառնի, կ'արհա-

մարհէ հեռաւորութիւնը եւ վեր կը բարձրանայ վճիտ երկինքին մէջ՝ դէմ առ դէմ կենալու արեւին ու յառելու անոր վրայ հուժկու եւ երկնասլաց արծիւի պէս։

Եւ ինչպէս որ մտաւոր գործունէութեանց համար լաւագոյն վիճակը այդ բարձրութիւնները մէջ տաւառնիլն է, նմանապէս կեանքի ամէն վիճակներու մէջ՝ երջանիկ ու խաղաղ ըլլալու համար մարդուս պէտք է մտքով ու հոգիով կեանքի սովորական մտածումներէն ու հոգերէն վեր ելլել։ Մեր Տէրը ու Վարդապետը, որ կեանքին ճշմարիտ գաղտնիքը հասկցած էր, եւ որ կ'ապրէր այնքան անդորր, խաղաղ ու անվրդով կեանքով մը, գիտնալով իր կեանքին մթին ու տրտմալից վախճանը, այնքան ունէր այդ մտքի հանդարտութենէն ու խաղաղութենէն, որ կարող էր ուրիշներուն ալ պատուիրել նոյն վիճակը, ու խոստանալ ալ տալ անոնց որ իրեն կը դիմեն, ըսելով. «Եկէք ինծի ով բոլոր յոգնած ու բեռնաւորուածներ ու ես ձեզ հանգչեցնեմ»։ ու իր վերջին անձկալից օրերուն մէջ անգամ երկնային վսեմութեամբ մը ըսել իր աշակերտներուն. «Խաղաղութիւն կուտամ ձեզի, իմ խաղաղութիւնս»։ Մտքի հանդարտութեան ու խաղաղութեան այս Մեծ Վարդապետը չատ լաւ հասկցած էր թէ կեանքի մէջ ամենամեծ կարեւորութիւն ունէր մտքի եւ սրտի հանդարտութիւնը եւ ատոր օրինակը ինք տալէն ետքը, մասնաւոր յորդորներ տուաւ երկրաւոր ու մարմնական աւելորդ հոգերէ վեր ապրելու համար։

Ճանապարհորդներ՝ երբեմն Ալպեան լերան կատարներու վրայ կը գտնուին մթնոլորտին վերին խաւերուն մէջ, ու կը պատահի որ անոնք չատ տարօրինակ փոթորիկի մր ականատես ըլլան։ Իրենք վերը կապոյտ, ջինջ երկինքին ներքեւ կեցած, կը տեսնեն փոթորիկ մը որ իր բոլոր ուժգնութեամբ տեղի կ'ունենայ իրենցմէ վար գըտնուող սահմաններուն մէջ, կը տեսնեն մութ և թանձր ամպերու կուտակումը. բայց անոնք իրենցմէ վար են ու կարող չեն ամենաթեթեւ կերպով իսկ մթագնել իրենց երկինքը որ ճառագայթարձակ կը չողայ իրենց վերեւ։ Կը լսեն որոտումներուն բոմբիւնը որ կը գոռայ եւ կ'արձագանգէ ժայռէ ի ժայռ, կատարէ ի կատար, բայց ան իրենցմէ չատ հեռու է. կը լսեն տեղատարափ անձրեւին չառաչիւնը, բայց անոր մէկ կաթիլը անգամ իրենց չի դպչիր, եւ ահա չանթին ահարկու բոցը մէկ հորիզոնէն միւսը կ'անցնի կ'երթայ ճեղքելով մութ ամպերը, բայց ան կարող չէ չանթահարել զանոնք։ Լռին, հանդարտ հանդիսատեսներ այս ամենուն՝ անոնք կը կենան անշնաս ու անվրդով Ալպեան վերին կատարներուն վրայ։

Ֆիզիքական բարձրութեանց պէս բարոյական բարձր կատարներ ալ կան, ուր երբ հոգին կը սլանայ՝ ապահով եւ անվրդով կը մնայ, ու կեանքի հոգերու ու ձախորդութեան ամպրոպները չատ վարը կը մնան, անկարող որ եւ է ձևաս հասցնելու անոր՝ որ Աստուծոյ բարձրագագաթ ժայռերուն վրայ կայնած՝ լռին եւ հանդարտ հանդիսատեսը կ'ըլլայ անոնց։

Ու կը խոստացուի մարդոց այսպիսի մտաւոր վիճակ մը, կը խոստացուի խաղաղութիւն մը, որ մեր Մեծ Վարդապետին խաղաղութիւնն է. «իմ խաղաղութիւնս կուտամ ձեզի չէ թէ ինչպէս որ այս աշխարհս կուտայ»։ Զարմանալեաց զարմանալիքն է այս, որ աշխարհի բոլոր հոգեկան եւ բարոյական դժուարութեանց եւ զրկումներուն մէջ, կարելիութիւն մը կայ մտքի հանդարտութեան եւ խաղաղութեան։ Այնքան զարմանալի է այս՝ որ չատերը չեն հաւատար անոր ու չեն հասկնար անոր բուն նշանակութիւնը։ Շատերը կը կարծեն թէ մտքի, սրտի խաղաղութիւնը կը նշանակէ լոկ հանդարտութիւն։ Չեն հասկցած թէ ի՞նչ է խաղաղութիւնը։ Մենք ընդհանրապէս կը կարծենք թէ առանձնացեալ լեռներուն ծոցին մէջ պահուած հանդարտ լիճ մը, որուն հանդարտ, լռին կուրծքը չվրդովուիր ամենաթեթեւ ծփանքով մը անգամ, կրնայ մեր աչքին պատկերել այսպիսի խա-

զաղութիւն մը : կը սխալինք . այդ չէ ճըշ-մարիտ խաղաղութիւնը : Երբեմն նաև , ա-մառուան իրիկունները , հանդիսատես կ'ըլ-լանք տեսակ մը հանդարտութեան՝ որ յիրա-ւի դիւթիչ գեղեցկութիւն մը ունի : Եր-կինք ու երկիր լուռ եւ հանդարտ են : Արեւը նոր սահած անհետացած է ա-րեւմտեան բլուրներուն ետեւ , կամ փառքով թաղուած է լայնածաւալ ծովուն մէջ . թըռ-չունները դադրած են երգելէ . միջատները ալ չեն բզզար , ու ծառերը խորին հանդար-տութեան մէջ թաղուած կարծես կը ննջեն , անոնց մէկ տերեւը իսկ չի չարժիր : Տեսա-րանը չատ գեղեցիկ ու վսեմ է , բայց ատ ալ չէ ճիշդ հոգեկան խաղաղութեան ճշմա-րիտ պատկերը : Անոր ճշմարիտ պատկերը երկինքներուն մէջ կը գտնենք աւելի չար-ժուն երկինքներուն մէջ , ուր սլացարհներ եւ արեւներ յաւիտենական ներդաշնակու-թեամբ մը կը սաւառնին անհունութեան մէջ : Պարապ տեղը չէ որ Ծոյն մեծ փիլի-սոփան երկինքի լռութեան եւ հանդարտու-թեան մէջ կը գտնէր ամէնէն հիանալի եւ ամէնէն դիւթիչ երաժշտութիւնը : Երկինքին մէջ խաղաղութիւն կայ , որովհետեւ չար-ժումը կարգով , կանոնով է , եւ զսպուած ու կառավարուած օրէնքով : Երկնային այս-պիսի խաղաղութիւն մըն է որ մեզ խոս-տացուած է : Այդպիսի խաղաղութիւն մըն է որուն ի բոլոր սրտէ պէտք է ըղձայ հան-ղարտ , անվրդով , վստահ հոգի մը՝ որ նոյն տեսն մշտնջենական գործունէութեան մէջ է , Աստուծմէ գծուած չափիններուն մէջ , ինչպէս է մեր արեւը երկինքներու մէջ , վսեմ , անվեհեր՝ նոյն տեսն իր յաւիտենա-կան լոյսովը աշխարհները ողողելով :

ՅԱԿՈԲՈՍ Հ . ՃԷՃԷԶԵԱՆ

ԸՆԹԱՑԻԿ ՆԻՒԹԵՐ

ԵԿԵՂԵՑԻԻ
«ՀԻԱՆԴ ՊԱՇՏՕՆԷՈՒԹԻՒՆ»Ը

Անցած չաբթուան Հայ օրաթերթերու մէջ հրատարակուած Հայրապետական Ծա-նօթ անդրանիկ կոնդակին պատուական պա-րունակութեան մէջէն կ'արժէ վեր առնել հետեւեալ պատուականագոյն հատուածը .—

«Եթէ Քրիստոսի Եկեղեցին ունեցած է անկումներ , և կամ պիտի ունենայ , արտաքին ազդակներէ աւելի կրօնական ներքին խնդիրներ են պատճառ այդ ե-րեւոյթին , իսկ ատոնցմէ աւելի վտան-գաւոր և համաճարակի բնոյթ ունեցողը անոր հիւանդ պաշտօնէութիւնն է» :

Եկեղեցիին պաշտօնեաները սովորութիւն ըրած են չարունակ գանգատիլ ժողովուրդին դէմ , թէ եկեղեցասիրութեան զգացումը կը պակսի օրէ օր , թէ՝ բարեպաշտական պար-տականութիւններու մասին խիստ անտար-բերութիւն մը կը ցուցուի : Ու ինքզինքը դիտցող մէկը , որ նաեւ իրեն չուրջը նա-յելու կարողութիւնը ունի՝ չպիտի ուզէր պնդել ասոր հակառակը :

Հայրապետական կոնդակը սակայն չատ որոշ կերպով կ'ըսէ մեզի թէ ո՛ւր փնտռելու է «վտանգաւոր եւ համաճարակի բնոյթ ու-նեցող» պատճառը դիտուած այդ վիճակին : «Հիւանդ պաշտօնէութիւն»ը կը մատնանշուի մեզի՝ իբրեւ իրական պատճառը այդ ամէ-նուն : Ու Հայրապետական կոնդակը ասկէ աւելի օգտակար յայտնութիւն մը չէր կրնար ընել եկեղեց. նոյն այդ հիւանդ պաշտօնէու-թեան :

Ա . Գ .

Ամերիկեան հեռագրաթելերու Ընկերու-թեան դեր.նախագահ Մ . Պրաուլի մտադիր է հեռագիր մը քաշել , որ 40 երկվայրկեանի մէջ աշխարհիս չրջանը պիտի կատարէ : Ա-սիկա տեղի պիտի ունենայ այն օրը , երբ Ռուզվելթ նախագահ յառաջիկայ յունիս 4ին բացումը կատարէ Սաղաղականի հեռագրա-կան պարանին :

ԳԱՒԱՌԻ ԴԷՄՔԵՐ

(ՎԵՐ. ԳԷՈՐԳ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ)

Մէկ հոգի կը ճանչնամ կեանքիս մէջ, որմէ վայրկենական հիացիկ յափշտակութիւն մը կրած ըլլամ, ամէնէն պարզ ու անսեթեւեթ եղանակով մը, երբ կիրակի օր մը, պատուելիին առանձնասենեակին դուռը բացի և զինքը գտայ իր գեղեցիկ դէմքին տակ ծլած անոյշ ժպիտով մը, որ մաքուր խորհրդածութիւններ միայն կը մատնէր, եւ մէկ կողմ դրուած գիրք մը՝ ընկողմանած իրեն պէս՝ մէկ կողքին վրայ։ Պատկերներու մէջ միայն տեսած ըլլալ կը կարծեմ ասանկ դիմագծութիւն մը, հրեշտակատիպ արտայայտութիւնով։ Եւ անմիջապէս սրբապղծումի պէս բան մը զգացի սրտիս մէջ՝ վրդովելուս համար այդ աղուոր արձան-վերացումի մաքուր վայրկեանները Պատուելիին, իմ անտեղի ներկայութիւնովս։

Եւ հիմա, երբ հրաւէրը կ'ունենայ ան ծննդավայրիս աղքատիկ, հեռաւոր մէկ անկիւնին եկեղեցին լքելով հովուական աւելի լայն ու փայլուն ասպարէզի մը՝ ողբացեալ Վեր. Պետիկեանի այրի եկեղեցիին մէջ գործելու, առիթը կը սեպեմ իր մէկ թեռնաստուերը ուրուագիծը ներկայացնելու բոլոր զինքը մօտէն չճանչցողներուն ընդհանրապէս, և այն ժողովուրդին մասնաւորապէս, որ անշուշտ սրտի անձկանքով կը սպասէ իրական պատկերը տեսնելու անոր։

* * *

Անգամ մը իր վրայ սանկ միամիտ յաւակնութիւններ տածող երիտասարդի մը ամուսնական ընտրութիւններու դժուարահաճութեան մէկ պահուն, համեստ ընտանիքի մը մէկ աղջիկը կ'առաջարկուի իրեն իբր կատակ։ Ամուսնախնդիր պարոնը, սա միամտուկ լուրջ պատասխանը կուտայ. «Անիկա արդէն մեր ձեռքին տակն է, անկէ աղէկին նայինք»։ Առաջադրուած օրիորդը կ'ամուսնանայ և զաւկի ալ տէր կ'ըլլայ, իսկ երիտասարդը «անիկա մեր ձեռքին տակն է»ի յանկերգով միչտ ամուրի մնալու կը դատապարտուի։

Բայց ինչո՞ւ այս միջադէպը յիշել՝ հոգեւոր գործերով զբաղող մէկու մը դէմքին առթիւ։ Տեսնենք յարաբերութիւնը։ երբ Վեր. Տէմիրճեան առաջին անգամ ըլլալով Հոգեւոր Միութեան ժողովի մը առիթով՝ ծանօթ կրօնականը դարձաւ սա վերջին տարիներուն մէջ, այն օրէն սկսելով՝ կարգ մը եկեղեցիներ թեկնածուներ եղան իրեն և չատ նպաստաւոր պայմաններով հրաւիրեցին զինքը, թէեւ պէտք է խոստովանիլ թէ, կանուխէն, չատ տարիներ առաջ ալ իր ծննդավայրի դաշտերէն կանչուած ըլլալով՝ մերժած էր անոնց հրաւէրները աղնուաբար։ Իրերու այս վիճակին հանդէպ, անդին իր չատ բարեմասնութիւններով և մանաւանդ չատ մը կարող քարոզիչներու ունկնդրութիւնը վայելելու բաղդաւորութիւններով հպարտացած ու պահանջկոտ դարձած պատկառելի եկեղեցի մը՝ մնայուն քարոզիչի մը տարիներու փնտռտուքին մէջ ընտրելի կ'ունենայ, ատենը անգամ մը կիւրինի վեր, հովիւը։ Սակայն, նոյն եկեղեցիին միամիտ անդամներէն ոմանք «աւելի աղէկին» կրօտովը լեցուած և իրենց «ձեռքին տակ» նկատելով Պատ. Գէորգը, հոս հոն անոր նկարագրին, կեանքին ու կարողութիւններուն վրայ հարցուփորձեր ընելով ժամավաճառ կ'ըլլան, և անդին ծովով հեռու տեղէ մը Լանկայի աչալուրջ եկեղեցին, առանց մօտէն երկար բարակ քննախնդրութիւններ կրկտելու ճարպիկ կը փրթի զինքը հիւրընկալելով։

Բայց դեռ չըսի թէ ո՞վ է Վեր. Տէմիրճեան. քիչ մը զինքը ճանչնանք։ Ո՞վ էր, և ո՞վ է, կիւրին գալէն առաջ, կիւրին գալէն վերջը։ Գաւառներու հեռաւոր անկիւններուն մէջ՝ որքան յուսադրելի, տաղանդաւոր դէմքեր կրնանք համրել, որոնք ո՛վ գիտէ ի՛նչ պատճառով անծանօթ կը մնան երկար տեսն, եթէ ոչ բոլորովին, հանրութեան, ու չեն գնահատուիր մամուլին կողմէ։

Ծագումով աննչան, երկաթագործի որդի

կը ծնի Տէմիրճեան, Մարբերդի մէջ, եւ տեղին եփրատ Գոլէճէն՝ դուրս կուգայ փայլուն ուսանողութիւն մը բոլորելէ ետքը, հաստատուն նկարագրով մը, 1884ին։ Ակռէ ետքը, մանաւորապէս իր կարգի աշակերտներուն հետ, գիտական ճիւղի մը հետեւելու մտադրութիւնով՝ երկու տարիի չրջան մըն ալ կը բոլորէ Աստուածաբանական ճեմարանին մէջ։ Ուսանողական եռամեայ չրջան մը կը բոլորէ այդ ատեններ, Տիարպէքիրի ու Սեբաստիոյ մէջ։ Ուսուցչական կեանքի բաժինը, որ բաղդատաբար չատ կարճ տեւողութիւն մը ունեցած է, կ'արժէ ներկայացնել բուն իսկ իր բառերով՝ ցուցնելու համար յամառ, անխոնջ աչխատողի անվկանդ հոգին վարժապետ Գէորգին մէջ։ «Շատ ծանր աչխատութեան տակ մտայ հոն, (Տիարպէքիր) այդ սաստիկ տաք քաղաքին մէջ։ Երբեմն օրը 10—11 ժամ դասախօսութիւնով կ'զբաղէի։ Չեմ կրնար չխորհիլ թէ՝ 5½ օրը՝ օրական 10 ժամ աչխատելով եւ կիրակի օրեր՝ դասի, երիտասարդաց աղօթքի ժողովին եւ երկու չաբաթը անգամ մըն ալ քարոզի նայելէ ետքը՝ ինչպէ՞ս միտքս չվնասուեցաւ»։

Այդ քանի մը տարիներու ուսուցչական փորձառութիւնը սակայն, չատ բան արժած է անոր։ Կանխաւ ժողովուրդին հետ ուղղակի յարաբերութեան մտնելէ առաջ՝ դպրոցի մը մէջ վարած պաչտօնը իրեն չատ մը առաւելութիւններ ընձեռնելէ եւ դինքը պատրաստելէ զատ, բարերար փորձառութիւն մը առած է՝ անձնապէս ու մօտէն ճանչնալու դպրոցական պաչտօնէութիւններու եւ յարակից պարագաներու դժուարութիւններն ու երեւոյթները։ Չէ՞ որ քարոզիչը կոչուած է բնական ընկերը, բարեկամը ու գործակիցը ըլլալու ուսուցիչին եւ դպրոցին։

Երանի թէ կղերականութեան կոչուող բոլոր անհատներ՝ իրենց հրապարակային պաչտօնին յառաջաբանը ուսուցչութիւնով բանային։ Ուսուչութիւնը մանաւանդ՝ իրենց չատ աւելի կարեւոր պաչար և հմտութիւն մը պիտի տպահովէր, տրամադրելի դրամագլուխ մը ըլլալով քարոզի պատրաստութեան։

Քարոզչութեան անդրանիկ ու նախընծայ ասպարէզը կը բացուի իրեն կիւրինի պէս բազմազբաղ ու ցրուած կեդրոնի մը մէջ։ Ճակատագրական զուգադիպութիւնը այնպէս մը կարգադրած է որ այս մարդուն համար որ ամէնէն բազմազբաղ կեդրոնի մը մէջ աչխատի։ Կանխապատրաստութիւնը, սակայն, զինքը այնքան կորովի ու տոկուն չինած էր որ առանց ընկրկումի կարող կ'ըլլայ փայլուն յաջողութիւնով մը ամէն կիրակի իրարմէ ժամ մը հեռաւորութիւն ունեցող երկու ժողովարաններու մէջ ալ քարոզելու, առտուն՝ մէկուն, եւ իրիկունը՝ միւսին մէջ, երբեմն ալ կիրակի կէսօրներն ալ դասի եւ կամ երիտասարդաց Քրիստոնէական ժողովներու առաջնորդելու գործն ալ ստանձնելով։ Ասոր վրայ աւելցուր ձրմբան սաստկացունչ ցուրտէն թաղերու մէջ ժողովներու առաջնորդութիւնը։ Հապա դպրոցներու հսկողութիւնը, եւ երբեմն դասաւանդութեան մասնակցութիւնը, հոս չեմ յիչեր երբեմնի բարեսիրական հանգանակութիւններու մէջ ունեցած կարեւոր անդամակցութիւնը որ չատ ու չատ զբաղեցուցած է զինքը երկար ատեններ։ Ա'լ պատուելին ամպիոնին մարդը, դպրոցներու տեսուչը, որբանոցներու տնօրէնն ու գանձապետը, ժողովներու ատենապետը, և էն գործօն դէմքերէն մէկը կ'ըլլայ եւ որ անմէնուն ալ անձանձիր կը հասնի, տուները այցելելու, հոգեւոր մխիթարութիւններ տանելու ժամանակ ալ գտնելով։ Կը գտնուին սակայն ոմանք, որոնք չհադիտական նկատումներով՝ մուր քսել կը փորձեն անոր ճակատին, որուն լուսապսակ մը կը վայլէր։ Թէեւ, պէտք է խոստովանիլ թէ, ինքն իսկ կ'ընդունէր թէ քարոզի համար պէտք եղած մտամփոփումը և զայն պատրաստելու պատեհութիւնը չէր ունենար, բան մը որուն պատասխանատուութիւնը իրեն վերագրելի չէ։ Վեր. Գէորգ երէց ձեռնադրուելէ վերջ, աւելի ջերմ փարում մը կ'ունենայ իր գործին ու ժողովուրդին վրայ, թէեւ կ'ըսէ. «Շատ

զբաղեցուցիչ է գործերս, սակայն չատ գոհ եմ ժողովուրդին հոգեւոր վիճակին համար։ Աւելի նպաստաւոր պայմաններով հրաւիրուած եմ չատ տեղերէ, սակայն կիւրինը իր անչուք գիրքին մէջ նախընտրած եմ ժողովուրդին բարեմիտ զգացումներուն ու պարզ հոգիներուն վրայ ունեցած համակրանքիս համար»։

Հայր մըն է ինքը, թէեւ որդեզուրկ, եղբայր մը, բարեկամը մեծէն մինչեւ պզտիկին։ Վեր. Տէմիրճեան կը ներկայանայ մեզի բազմակողմանի բարեմասնութիւններով օժտուած պաշտօնեայ մը։ Իբր բեմի մարդ, պերճախօսի տաղանդով, հմտութեան ու գաղափարներու յայն պաշարով օժտուած է։ Մաքուր, սահուն, անոյշ հայերէնով մը կը խօսի ան. քարոզիչներէն չատ քիչերը գիտեն հայերէն խօսիլ։ Իր ձայնը բամբ չէ, տեր, գոռումներ չունի։ Իր քարոզները առհասարակ գործնական հրահանգութիւններով համեմուած են, զորս միայն ուրուագիծով մը կը ներկայացնէ իբր գրաւոր մասը։ Եւ դասաւորուած, տրամաբանական շղթայաշարումներով ու բաժանումներով կը պարզէ նիւթը, ինչ որ աղուոր ազդեցութիւն մը կը թողու ունկնդիրներուն վրայ։ Քարոզին մէջ յաճախ կեանքի փոխառութիւններուն ու գործնական կեանքի իրագարձութիւններուն չուրջ կը դառնայ. պարզ ու յստակ են իր բացատրութիւնները եւ օրինակները։ Աստուածաբանական կնճռոտ վերացումներով չուզեր խճողել ժողովուրդին միտքը։ Իր քարոզներուն մէջ սակայն զգացումները յուզելու յատկութիւնը չէ որ կը պակսի։ Սիրտն ու միտքը հաւասարապէս իրենց անունդը կ'առնեն Պատուելիին խօսքերէն։ Պաշտօնին այս էական մասերուն մէջ՝ պէտք եղած ծանօթութիւններն ու ձեռնհասութիւնը եւ բնական կարողութիւնները ունեցէն զատ, ոչ նուազ կարեւոր յատկութեան մը՝ ժողովրդականութեան ա՛լ տէրը եղած է։ Իրապէս կենցաղագէտ է ինքը, որով կարող եղած է բոլոր քոյր եւ դրացի համայնքներուն ալ սիրելի ու ծանօթ դէմքը դառնալ, յատկութիւն մը, որմէ մեր եկեղեցական պաշտօնեաներուն չատերը զուրկ են, մինչդեռ պէտք էր ամէնէն էական խնդիրը ըլլար ան ժողովուրդին գործերով զբաղող մէկու մը համար։

Ա՛լ անշուշտ անիրաւութիւն պիտի ըլլար այս բազմազբաղ ու յոգնավաստակ կեանքին մէջ՝ գրչի մարդ փնտռել։ Իր նամակներէն զատ ոեւէ յօդուածի մը չեմ հանդիպած։ Իր գործող կեանքը չատ աւելի տեղ բռնած է քան խօսքի, գրչի կեանքը։ Եւ ասիկա գնահատելի կողմը կը դառնայ կիւրինի վեր. Հովիւին, որուն արտաքին գեղեցիկ դիմագծին, լայն ճակտին, նուրբ հասակին մէջ, նոյնքան գեղեցիկ, ազնիւ, բարեպաշտիկ հաւատաւորի հոգի մը եւ գուրգուրանքով ու բարի տրամադրութիւններով պարուրուած զգայուն սիրտ մը կայ, որ չարունակ եկեղեցիին բարեվաստութեանը, եւ զարգացմանը համար կը բաբախէ։

Ամասիա ԱԿԻՒԼԻՆԷ

ԱՆՈՐ ՍԻՐՈՒՆ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

Ծովուն դանդաղ ալիքները եղերքը նետեր էին զինքը։ Ցայտնի էր որ քանի մը օրեր ծովը մնացած է. ժամ կը տանին զանիկա։ Դժբաղդ երիտասարդ մը՝ տակաւին քսան եւ հինգ գարուններ հազիւ ողջունած։ Արդէն հինգ տարիներ բոլորուեր էին այն օրէն սկսեալ՝ երբ հոս Պոլիս եկեր էր ընտանիքին օգնելու նպատակով։

Ոսկիին չլացուցիչ փայլը եւ զայն ունենալու բաղձանքը զինքը դէպ ի օտարութիւն նետած էին։ Իր ետեւը թողած էր քաղցր մայր մը, անուշ քոյր մը և սիրուն նշանած մը, երեքն ալ իրենց ձեռին յատուկ գործով մը լեցուն Թօրոսին համար՝ ուրկէ տարին գոնէ քանի մը նամակներ կ'ընդունէին՝ երբեմն դրամական փոքրիկ ծրար մը հետը, զոր ան կը հաւաքէր վերջին ծայր

խնայողութեամբ ապրելով։ Թորոս հացի խմոր թրոշ էր։

Իր ընտանիքին վրայ նպաստաւոր լուրեր առնելով կ'ուրախանար, մանաւանդ իր նըշանածին ձեռքովը գրուած մէկ երկու տող գինքը անհուն խնդութեամբ կը լեցնէին՝ և որոնք կը հրաւիրէին գինքը՝ երթալ ընտանեկան օճախը՝ ամուսնանալու և խաղաղիկ կեանք մը ապրելու համար կենդանութեան չունչով զօրացած։

Թորոս կը դանդաղէր։ Ոսկիին սէրը եւ մանաւանդ իր ընտանիքին նիւթական պէտքը և կարօտութիւնը՝ լսելի չէին ըներ սիրող սրտէ մը բղխած սիրալիր հրաւէրին, որ ստուգիւ անկեղծ սրտին թարգմանն էր։ Պէտք էր լաւ fեմեր մը կապել և այնպէս վերադառնալ՝ իր ընտանեկան երդիքին տակ ուր ամուսնանալէ յետոյ պիտի կրնար գոնէ խաղաղիկ ապրիլ մինչեւ վերջ՝ իր քովը ունենալով մայրն ու քոյրն ալ։

Գեղեցիկ գաղափար, ոսկի երազ՝ որ սակայն իրականութիւն գտնելիք չունէր։

Վերջին նամակը ղրկած էր Թորոս, հետը քիչ մըն ալ դրամ ձմեռուան պատրաստութեան համար։ Նոյն նամակով կը խոստանար վերջապէս տարի մը յետոյ մեկնիլ և երթալ իրենց հետ միանալ։ Ցնծութեամբ լեցուած էին երեքն ալ, անձկանօք կը սպասեն այն երջանկաբեր օրուան՝ ուր իրենց կարօտը ա՛լ վերջ պիտի գտնէր։

Բայց իրերը տարբեր եղանակով մը կ'ընթանան միշտ. մարդուն միտքէն չանցած բանը կը պատահի շատ անգամ։ Մայրը տակաւին նամակին պատասխանը չէր գրած. հազիւ բարեկամ մը երբեմն յանձն կ'առնէր քանի մը տող գիր գրել և այն ալ շա՛տ մեծ դժկամակութեամբ։ Այս անգամ նամակին ուշանալուն պատճառը գրող չըլլալն էր։

Թորոս ի զուր կը սպասէր, նամակ չէր գար, կասկածը միտքը կը պաշարէ, ու ներքին ձայն մը գինքը կը դրդէ որ լայ ու լալ կը սկսի։ Արցունքը ո՛րքան անուշ է երբեմն. մարդուն սիրտը կը հանդարտեցնէ, տրտմութիւնը գոնէ քանի մը ժամերու համար մէկ կողմ կը վանէ. մխիթարող բնոյթ մը ունի լացը. չկրցող լացողները դժբաղդ կ'ըլլան ընդհանրապէս։ Թորոս կուլար ու արցունքով իր տրտմութիւնը կը փարատէր։

Նամակը վերջապէս կը հասնի։ Մայրը ու քոյրը արցունքոտ տողերով նշանածին տարաբաղդ մահը կը պատմեն, ու կը յորդորեն որ համբերէ։

Հայկանոյշ դաշտերը գացած էր իր մօրը հետ։ Գարունը սկսած էր արդէն. դաշտերը չքեղ կանաչութեամբ մը զարդարուած էին, ծառերը պճնուած իրենց ծաղիկներով, ամբողջ բնութիւնը նոր ոգեւորութիւն մը ստացած էր։ Ամէն դի կենդանութիւն կար, ամէն դի ցնծութիւն։

Ամպամած երկինք մըն էր այն օրուան երկինքը։ Թանձր ամպեր խիտ առ խիտ իրարու վրայ դիզուած էին։ Անձրեւը անխուսափելի էր թէպէտ՝ բայց ստիպողական գործը դաշտին՝ կ'ստիպէ որ անպաճառ դաշտ երթան ու Հայկանոյշ իր մօրը հետ կ'երթայ։ Դաշտը գետէն բաւական անդին կը գտնուէր։ Քիչ մը յոգնութիւն առնելէ յետոյ՝ իրենց սովորական աշխատութեանց կը սկսին մայր ու աղջիկ։ Բայց յանկարծ որոտալ կը սկսի, եւ ահա կ'անձրեւէ։ Կայծակ, որոտում, բնութեան մէջ իրարանցում։ Հազիւ կը ժողվըտուին. անձրեւը հեղեղատնման կուգայ, կարծես Նոյեան ջրհեղեղին մէկ տեսակն էր՝ որ մարդկութիւնը ջնջելու համար կը թափէր երկինքէն վար, ահ ու դողի մատնելով խեղճ մայրն ու աղջիկը՝ որոնք ճամբայ ելած էին տուն երթալու համար։ Ցայտնի էր որ անձրեւը պիտի շարունակուէր, և վտանգէ մը զերծ ըլլալու համար կը փութան։ Գետին ջուրը չատնալ սկսած էր արդէն։ Գետը լայն էր ու իրենք հազիւ թէ ոտք դրած էին կամուրջին վրայ և ահա ահեղ չառաչիւններով ու սարսափեցուցիչ թաւալումներով ջուրի ահագին զանգուած մը կուգայ կ'առնէ կը տանի, երկու տարաբաղդներն ալ մէկտեղ։ Անձրեւը կէս ժամ յետոյ դադրած էր։

Գիւղացիները չատ կը փնտռեն երկու խեղդուողները, չեն գտներ. ո՛վ գիտէ, արդ-

եօք գետեզերքը գտնուած ծառերու կամ մացառներուն առջեւ բռնուեցան, թէ քշուեցան տարուեցան մինչեւ ովկէանոսը։ Թերեւս։

Թորոսի մայրը եւ քոյրը՝ իրեն կ'իմացնեն երկու եղկելիներուն դժբաղդ մահերը։ Թորոս ցուրտ սարսուռ մը կը զգայ ու կուլայ... Սուգի զգեստներ կը հագնի եւ օրը գոնէ քանի մը անգամ արցունքներով կը թրջէ նշանածին ղրկած նամակը, որով զինքը կը հրաւիրէր վերադառնալ տուն մայրենի երդիքին տակ։ Անոր մտածումն պատճառը ինքզինքը կը նկատէ պահ մը. թերեւս կը խորհէր որ եթէ երթալու ըլլար՝ այն տեսակ մահ մը չպիտի ունենար։ Մահը սիրելի կ'ընէ զանիկա, սէրը՝ ա՛լ աւելի կը զօրանայ իր մէջը. անոր կենդանի պատկերը եւ յիշատակը միշտ իր միտքին առջեւ կուգան կը ներկայանան. անոր միանալ կ'ուզէ։

Միանալ մեռնողին հետ, անուշ սէրը այս բանը կը դրդէր. ա՛լ ինչ հարկ անոր մեռնելէն յետոյ ապրիլ, ծովը անոր գերեզմանը եղած էր, պէտք էր որ իրեն ալ գերեզման ըլլար։ Հազիւ մուրթը կոխել կը սկսի, փողոցները տակաւ հանդարտիլ կ'սկսին։ Թորոս իր աղքատիկ խուցէն դուրս կ'ելլէ երկար աղօթքէ մը յետոյ՝ մահուան առջեւ լաւ մը կը պատրաստուի եւ ծովեզերքը կ'իջնէ՝ որպէս թէ լուացուելու միտք ունենար։ Միտքը գրած էր մեռնիլ. ծովը հանդարտիկ ու խաղաղ էր. ասդին անդին մուրթին մէջ քանի մը չոգենաւեր եւ նաւեր հազիւ կը տեսնուին։ Գողի մը պէս չուրջը կը դիտէր, դողալ կ'սկսի բայց նշանածին հետ միանալ պէտք էր. կը նետուի ծովը. լողալ չէր գիտեր՝ ճոպիւն մը, եւ ահա Թորոս ծովուն յատակը կը հասնի. ծովը դարձեալ իր սովորական հանդարտութիւնը կ'առնէ, որպէս թէ իր ծոցին մէջ բան մը չէ հիւրընկալած, որպէս թէ իր ալիքներուն տակ մարդկային մարմին մը չէր ծածկած. անտարբեր կը կենար։

Քանի մը օրեր վերջ՝ ալիքները փոխանակ Թորոսը տանելու դէպ ի իր նշանածին ծով-գերեզմանը եղերքը կը նետէ զանիկա, հազիւ ճանչցելի ըլլալու վիճակի մը մէջ։ Թորոսի մարմինը հիմա գերեզմանին մէջ կը հանգչի։ Խեղճը չկրցաւ ոչ իր հօրենական տան մէջ միանալ իր նշանածին հետ եւ ոչ ալ անսահման ծովուն մէջ։

Զեփիւռ

ԴԻՒԱՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Քանի մը օր առաջ, ծանր միջադէպ մը պատահեցաւ Լոնտոնի ամէնէն ծանօթ քլիւպներէն մէկուն մէջ։ Ռուսական դեսպանատունէն իշխան Ռածիվիլ ու աւստրեհունգարական դեսպանատան կցորդ Սիծծոֆ Նորիս կոմսը թղթախաղի սեղանի մը առջեւ կը գտնուէին։ Վէճ ծագեցաւ թէ որո՞ւն էր խաղի չմասնակցելու կարգը։ Ներկայ խաղացողները համակարծիք էին թէ Սիծծոֆ Նորիսինն էր կարգը. Ռածիվիլ իշխանը բողոքեց եւ պնդեց թէ ինք պէտք է անցնէր սեղանին առջեւ։ Այն ատեն կոմսը ոտքի ելաւ եւ իր աթոռը տուաւ իշխանին, ըսելով որ եթէ այդքան անհամբերութիւն կը զգար խաղալու, սիրայօժար պիտի տար իր կարգը։ Իշխանը չընդունեց այդ առաջարկը յայտարարելով թէ չէր ուզեր ո եւ է չնորհակալարտութիւն ունենալ կոմսին հանդէպ, և թէ ճէնթլմէնի մը կողմէ եղած նմանօրինակ չնորհ մը միայն կրնար ընդունիլ։ Կոմսը յառաջացաւ դէպ ի իշխանը եւ ապտակեց զայն։ Իշխանը չպատասխանեց, ու սրահէն դուրս ելաւ. բայց իր վկաները ղրկեց կոմսին՝ մենամարտի հրաւիրելով զայն։ Շատ խիստ պիտի ըլլան մենամարտին պայմանները, որոնք ընդունուեցան. կը կարծուի թէ մենամարտը տեղի պիտի ունենայ Ֆրանսայի մէջ, քիչ ատենէն։

Ամուր դրամարկղի մը մէջ գրուած աշխարհիս ամէնէն գեղեցիկ ոգեամանդը, Լոնտոնէն Ամսթէրտամ հասաւ. հոն պիտի տարուի այդ ոգեամանդը որ «Էքսէլսիոր» կը կոչուի և 1893ին գտնուած է Հարաւային Աֆրիկէի հանքին մէջ. հաւի հաւկիթի չափ խոշոր է։

Հետեւեալ յօդուածը, էջ մըն է Չինացի հռչակաւոր փիլիսոփայ Մենկ-Յոէի մեկ գիրեն, ուր յիշեալ իմաստասէրը, կը վիճաբանի մը ուրիշներու հետ, մարդկային արդարասիրութեան, յարգանքի պարտականութիւններուն, նիղճի, Բարիի եւ Չարի հարցերուն վրայ, եւ ուր ի յայտ կուգայ Չինական միտքին հայեցողութիւնը՝ մարդուն մասին։

Յօդուածին մէջ գլխաւոր դեր ունեցող իմաստասէրը, Մենկ-Յէո,—որուն աշակերտներն են միւս խօսակիցները,—ծնած է Քրիստոսէ առաջ՝ Չորրորդ Դարուն վերջերը, եւ իբր՝ Կոնփիւկիոսի ցեղէն է։ Դ. Դարուն մէջ, երբ հալածանք մը ելաւ Կոնփիւկիոսականութեան դէմ, Մենկ-Յէո էր որ պաշտպանեց զայն, եւ յաղթական ելլելով իր դաշին մէջ, իբր էր որ պահպանեց Կոնփիւկիոսի գրութիւնները։

Իր գլխաւոր հակառակորդները եղան՝ Եանկ-Յու եւ Մէ-Յէո, որոնց վարդապետութիւնը՝ կը պնդէր թէ՝ մարդը անասնականութեան տանելու հանգամանք մը ունի։ Մենկ-Յէո սակայն այնչափ փայլուն կերպով յաղթական ելաւ իր հակառակորդներուն վրայ, եւ այն ասպիսան մեծ անուն տանեցաւ որ, Չինական փիլիսոփայական պատմութեան մէջ, Կոնփիւկիոսեն ետքը երկրորդ իմաստունը նկատուեցաւ։

Յօդուածը իր գրուածքի եւ նիւթի տեսակետեն կատարեալ նորութիւն մը, եւ իբր-ետեւ բան մըն է՝ ինչ որ կրկնապէս հետելի կը դարձնէ անոր ընթերցումը, մանաւանդ որ՝ հոն կը պարզուի Չինական գրականութեան եղանակը, ի յայտ բերելով թէ, երկնային Կայսրութեան մեծ խորհուրդները ի՛նչ կերպով է որ սովոր են տարածել իրենց իմաստասիրական սկզբունքները։

Այս պատճառներով՝ անշուշտ հետոյով պիտի կարդացուի ան՝ մեր ընթերցողներէն։

ՄԱՐԴԸ՝ ՉԻՆԱԿԱՆ ՄՏՔԻՆ ԱՌՋԵՒ

ԲԱՕ-ՉԷՕ.— Մարդուն բնութիւնը կը նմանի ճկուն ուռիի մը. արդարասիրութիւն կամ ճշմարտութիւն ալ նման է կողովի մը. մարդուն բնութեամբը կը չինուին մարդկութիւնը եւ արդասիրութիւնը ինչպէս որ կողովը կը չինուի ճկուն ուռիով։

ՄԷՆԿ-ՉԷՕ.—Կրնաք, յարգելով ուռիին բնութիւնը, անով չինել կողով մը. պէտք է որ նախ կարատէք եւ հարկ եղած փոփոխութեան ենթարկէք զայն անկէ կողով մը չինելու համար։ Եւ եթէ ճշմարիտ է որ պէտք է ուռին ենթարկել գործիքներու ազդեցութիւններուն՝ անկէ կողով մը չինելու, պէտք չէ՞ եւ անհրաժեշտ չէ՞ որ մարդն ալ ենթարկուի հարկ եղած ազդակներուն, իր նախկին խառնուածքին ազդող փոփոխութիւններուն, ընելու համար զայն մարդկային եւ արդար։ Ուրեմն ձեր խօսքերէն կը հետեւի թէ մարդիկ պիտի հարկադրուէին կատարելու իրենց մէջ մարդկայնութեան եւ արդարութեան ամէն զգացում։

ՔԱՕ-ՉԷՕ.— Մարդկային բնութիւնը կը նմանի հոսուն ջուրի, եթէ ան դարձուի դէպ ի հիւսիս, կը հոսի դէպ ի հիւսիս, եթէ դարձուի դէպ ի հարաւ, ան կը հոսի դէպ ի հարաւ։ Մարդկային բնութիւնն ալ կրնայ երթալ թէ դէպ ի բարին եւ թէ դէպ ի չարը ինքնիրեն. ինչպէս ջուրը կրնայ երթալ թէ դէպ ի հիւսիս եւ թէ դէպ ի հարաւ։

ՄԷՆԿ-ՉԷՕ.—Ստոյգ է որ ջուրին համար հիւսիսն ու հարաւը կարեւորութիւն չունին, ամէն կողմ կրնայ երթալ ան, բայց երբ խնդիրը դէպ ի վար եւ դէպ ի վեր հոսելու վրայ ըլլայ, այն ատեն պէտք չէ՞ զանազանութիւն մը դնել այդ ընթացքներուն

մէջ։ Մարդկային բնութիւնը բնականէն բարի է, ինչպէս ջուրը բնականէն կը հոսի դէպ ի վար։ Չկայ մարդ մը որ ի բնէ բարի չըլլայ, ինչպէս որ չկայ ջուր մը որ ի բնէ դէպ ի վեր չհոսի։ Արդ, եթէ ջուրը ազդեցութեան մը ենթարկես կը ցայտեցնես, կրնաս քու հասակէդ ալ վեր բարձրացնել զայն, և ամէն ուղղութիւն տալ անոր։ Եթէ ջուրի հոսանքին դէմ դնես արդելք մը՝ կըրնաս զայն դէպ ի ետ, մինչեւ իր ակը փոխադրել, և հետեւաբար կրնաս զինքը անցընել լերան մը վրայէն և կամ բարձրացընել մինչեւ լերան մը գագաթը. կը տեսնա՞ք, ասոնք ջուրի բնական բնութեան հակառակ երեւոյթները ցոյց կուտան։ Մարդիկ ալ ուրեմն կրնան առաջնորդուիլ չարիք գործելու. անոնց բնութիւնն ալ ատակ է այդ բանին։

ՔԱՕ-ՋԷՕ. — Բնութիւն ըսելով կեանքը ըսել կ'ուզեմ։

ՄԷՆԿ-ՋԷՕ.—Կեանք և բնութիւն միեւնոյն բանե՞րը կը նկատէք, ինչպէս ճերմակը ճերմակ կ'անուանէք։

ՔԱՕ-ՋԷՕ.—Այո։

ՄԷՆԿ-ՋԷՕ.—Ձեր կարծիքով ճերմակ փետուրի մը ճերմակութիւնը միեւնոյնն է ճերմակ ձիւնի ճերմակութեան հետ, եւ ճերմակ ձիւնին ճերմակութիւնն ալ միեւնոյնն է եիւ կոչուած ճերմակ քարին ճերմակութեան հետ։

ՔԱՕ-ՋԷՕ.—Այո։

ՄԷՆԿ-ՋԷՕ.—Եթէ այդպէս է, ուրեմն կատուին բնութիւնը հանգոյն է եզի մը բնութեան, և եզին բնութիւնը հանգուցեալ է մարդուն բնութեան։

ՔԱՕ-ՋԷՕ.— Տարբերը եւ գոյները բընութեան կը վերաբերին. մարդկութիւնը ճերմիկ է, ոչ թէ արտաքին, արդարասիրութիւնն ալ՝ մարդկային պատքինութիւն մը՝ արտաքին է և ոչ ճերմիկ։

ՄԷՆԿ-ՋԷՕ. — Ի՞նչպէս կ'անուանէք մարդկութիւնը ներքին և արդարասիրութիւնը արտաքին։

ՔԱՕ-ՋԷՕ.—Եթէ այս ինչ մարդը ծեծելու մըն է, կ'ըսենք թէ ծեծուն մըն է. իր ծեծութիւնը մեր մէջ չէ, մեր դատողութեան հավանատ չէ որ ծեծ կ'ըլլայ ան. Նմանապէս եթէ այս ինչ առաքինի ճերմակ է, կ'ըսենք անոր համար թէ ճերմակ է, որովհետեւ իր ճերմակութիւնը իրմէ դուրս է. ահա այս իրողութիւնն է որ արտաքին կը կոչեմ։

ՄԷՆԿ-ՋԷՕ.—Եթէ ճերմակ ձիու մը ճերմակութիւնը չտարբերիր ճերմակ մարդու մը ճերմակութենէն, կը կասկածիմ որ պիտի ըսէք թէ ծեր ձիու մը ծերութիւնը չտարբերիր ծեր մարդու մը ծերութենէն։ Ճշմարտութեան զգացումը որ զմեզ կը մղէ երեւան բերելու մարդու մը ծերութիւնը գոյութիւն ունի՞ թէ նոյն այդ ծերութեան եւ թէ մեր մէջ։

ՔԱՕ-ՋԷՕ.—Ենթադրենք որ կրտսեր եղբայր մը ունիմ, և ես զայն կը սիրեմ եղբօր մը պէս. ենթադրենք նաեւ որ կրտսեր եղբայր մըն ալ օտարի մը եղբայրը ըլլայ, անոր համար ո եւ է եղբայրական զգացում չեմ իմանար։ Ասկէ կը հետեւի թէ այդ կարեկցութիւնը կամ այդ եղբայրական զգացումը իմ մէջս եղող պատճառէ մը առաջ կուգայ։ Ահա ասոր համար է որ ներքին կը կոչեմ զայն։ Կը յարգեմ օտար մարդու մը ընտանիքին ծերը, եւ կը յարգեմ հաւասարապէս իմ ընտանիքէս ծեր մը. ասկէ կը հետեւի թէ այս զգացումը ինձմէ դուրս եղող պատճառէ մը առաջ եկած է, եւ այդ պատճառն ալ ծերութիւնն է։

ՄԷՆԿ-ՋԷՕ.—Բոլորովին օտար մարդու մը ձեռքով պատրաստուած խորոված մը ուտելէն ինչ հաճոյք որ կ'զգաք, միեւնոյն հաճոյքը կ'զգա՞ք նաեւ իմ ձեռքով պատրաստուած խորոված մը ուտելէն։ Ասոնք արդարեւ հանգուցեալ են իրարու։ Եթէ այդպէս է, խորովածը ուտելէն առաջ եկած հաճոյքն ալ ուրեմն արտաքին է։

ՄԷՆԿ-ԲԻ-ՋԷՕ հարցնելով Գուկ-Թուզէօի ըսաւ.—Ինչ է պատճառը որ Մէնկ-Զէօ արդարասիրութիւնը ներքին կը կոչէ։

ՔՈՒՆԿ-ԹՈՒ-ԶԷՕ.—Պարտինք մեր սըրտէն դուրս հանել յարգանքի այն զգացումը զոր ուրիշներու հանդէպ ցոյց կուտանք, ա՛խ թէ ինչու համար է որ ան՝ ներքին կը կոչէ զայն։

—Եթէ գիւղացի մարդ մը իմ անդրանիկ եղբօրմէս աւելի տարիքոտ է, ասոնցմէ ո՞րը պէտք է որ յարգեմ։

—Պէտք է ձեր եղբայրը յարգէք։[1]

—Եթէ անոնց երկուքին ալ մէկ մէկ գաւաթ գինի տալու հարկին մէջ գտնուիմ առաջին անգամ ո՞րը պէտք է որ սպասարկեմ։

—Պէտք է որ առաջին անգամ գիւղացի մարդը սպասարկես։[2]

—Եթէ եղբօրս ուղղուած յարգանքին յատկութիւնը ներկայացնենք առաջին[1] օրինակով, եւ յարգանքին տարբերութիւնը կամ տեսակէտը երկրորդ[2] օրինակով, երկուքն ալ ուրեմն իրապէս արտաքին ենթակայի մը մէջ կը կայանան եւ ոչ՝ ներքին։

ՔՈՒՆԿ-ԹՈՒ-ԶԷՕ չկրնալով պատասխան մը տալ՝ իր չուարումը յայտնեց ՄԷՆԿ-ԶԷՕի որ պատասխանեց.—Հարցուցէք անոր՝ որ ուրիշ քեռի մը եւ կրտսեր եղբայր մը ունի որոնց յարգանք ընծայէ ան. պիտի պատասխանէ անշուշտ թէ իր քեռիին ուղղուած յարգանքը աւելի բարձր է եւ մեծ։

Հարցուցէք դարձեալ անոր՝ որուն եղբայրը իր ծնողաց ոգին կը ներկայացնէ. (մեռեալ ծնողաց համար եղած արարողութիւններուն մէջ). երկուքէն՝ քեռիէն եւ եղբօրմէն ո՞րը յարգանքի արժանի պիտի ըլլայ, պզտիկը պիտի պատասխանէ թէ եղբայրս է արժանի այդ յարգանքներուն, այս պարագային մէջ։ Բայց եթէ հարցուի թէ ի՞նչ է չարժառիթը որ իր մէջ երեւան կը բերէ այն զգացումը որով յարգանք կ՚ընծայէ աւելի իր եղբօր քան իր քեռիին, անիկա բնականաբար պիտի պատասխանէ թէ, պատճառը այն է որ իր եղբայրը մեռեալ ծնողաց ներկայացուցիչն է։

Գիւղացիին եւ եղբօր օրինակին համար ալ պիտի ըսուի թէ, եղբայրը յարգելը մնայուն պարտականութիւն մըն է իսկ գիւղացի մարդը՝ պատահական եւ անցողական։

ՄԷՆԿ-ԲԻ-ԶԷՕ մտիկ ընելէ վերջ այս խօսքերը ըսաւ.—Պարտաւոր ըլլալով յարգել քեռիս, կը յարգեմ զայն, պարտաւոր ըլլալով յարգել եղբայրս, կը յարգեմ զայն։ Այս երկու պարտաւորութիւններէն թէ մին եւ թէ միւսը իրապէս արտաքին ենթակայի մը մէջ գոյութիւն ունին եւ ոչ ներքին։

ՔՈՒՆԿ-ԹՈՒ-ԶԷՕ.—Ձմրան օրերուն մէջ գաղջ ջուր կը խմեմ, ամառ օրերուն մէջ պաղ ջուր։ Ասոր համեմատ խմելու կամ ուտելու գործողութի՞ւնն ա՛լ ուրեմն պիտի գտնուի արտաքին ենթակայի մը մէջ։

Մ. ՍՈՒՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդ թիւով)

ԱՇԽԱՐՀԻՍ ԵՕԹԸ ՀՐԱՇԱԼԻՔՆԵՐԸ

Է.

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԲՈՒՐԳԵՐԸ

Եգիպտոս գիտութեան եւ արուեստներու կեդրոն էր։ Չկայ երկիր մը որ եգիպտոսի նման գիտնականները հրապուրէ։ Ինչպէս վաղեմի Մովսէս, Պիթագորաս և Պղատոն իրենց գիտութիւնները անոր գպրոցներուն մէջ ճոխացուցին նոյնպէս հիմա փիլիսոփաներ, կղերականներ, դիւանագէտներ անոր մնացորդներուն առջեւ կը ծնրադրեն։ Անոր հին կոթողները, եւ առեւտրական կարեւորութիւնը՝ արդի գիտնականներուն, դիւանագէտներուն եւ բարեսէրներուն աչքին՝ աշխարհի ամենահրապուրիչ տեսարաններէն մէկը կը պարզեն։ Չկայ աշխարհի վրայ չէնք մը որ եգիպտոսի բուրգերէն աւելի հին և ընդարձակ ըլլայ։ Բացի բուրգերէն, հանրութեան հրաշալիք անուանած վերոյիշեալ առարկաները անհետացած են։ Եօթը հրաշալիքներու ցանկին մէջ միայն բուր-

գերը կը կենան իբրեւ կենդանի վկաներ։ Այդ յաւիտենական բուրգերը անցեալին գաղտնիքը, ներկային առեղծուածը եւ ապագային սքանչելիքներն են։

Բուրգերը որոնք եգիպտական չէնքերուն ամենափառաւորն են՝ Նեղոսի ձախ եզերը ընդարձակ դաշտի մը վրայ թիւով 80 հատ են։ Աժէնէն երեւելին կիզէի մէջ է։ Քէոպսի մեծ բուրգը կը գտնուի Նեղոսի ափունքէն եօթը մղոն եւ Գահիրէէ 12 մղոն հեռու։ Ըստ Հերոդոտոսի՝ ան կառուցուած է հաւանականաբար Քրիստոսէ 2400 տարի առաջ։ Կ՚ըսուի թէ Քէոպսի մարմինը դրուած է բուրգին տակը գտնուող սենեակի մը մէջ։ Ըստ Պլինիոսի 366,000 հոգիներ աշխատեցան 20 տարիներ զայն կառուցանելու համար. անոր որմնադրութեանը համար 120 միլիոն կշռորդ քար հաշուուած է եւ չինուած է 65,340 քառ. եարտա դաշտի մը վրայ։ Եթէ մէկ խորանարդ ոտքի համար 6 դրչ. հաշուուի ամբողջ չէնքին համար 5 միլիոն անգլ. օսկի պէտք պիտի ըլլայ։ Այս մեծ բուրգին յատակը 764 քառ. ոտք է. իսկ բարձրութիւնը 480 ոտք, ըսել է Ս. Պետրոս եկեղեցիին բարձրութենէն 43 ոտք, իսկ Ս. Պօղոսինէն 110 ոտք աւելի բարձր։ Անոր չինութեան գործածուած կրանիթ քարերէն չատերը հազարաւոր տակառաչափ կը կշռեն։ Անոր գործածուող 1600 թօնօ ծանրութեամբ ահագին քարեր հարիւրաւոր մղոն հեռուէն բալխիրներով եկած են։ Անգամ մը միայն քար մը քարահանքէն բերելու եւ իր տեղը դնելու համար՝ 2000 մարդիկ 3 տարի աշխատած են։ Հրաշալիքներու ցանկին մէջ եղող այս Քէոպսի բուրգը ուրիշ բուրգերու նման գիտական եւ մաթիմաթիքական սկզբունքներու վրայ չինուած է։

Ոմանք կը կարծեն թէ այս բուրգերը իսրայելացիք չինեցին. սակայն արդի խուզարկութիւնները եւ հին պատմութիւնները սովորաբար չեն հաստատեր զայն։ Այսոնք չինուեցան իբր գերեզմանատեղի փարաւոններու։ Սակայն հերչել անոնց մէջ մեռեալ չգտնուելուն համար կ՚ընդունի զայն իբր աստեղագիտական դիտարան մը։ Ուրիշ գիտնական մըն ալ կ՚ըսէ թէ անիկա չինուած էր աչխարհիս վրայ իբր ցուցակ ժամացոյցի։

Երեւակայութեամբ փոխադրուեցէք մեծ բուրգին ամպրածարար գագաթը եւ պահ մը չըշահայեաց եղէք։ Ահա անկէ պիտի տեսնէք Մոգաթոնի լեռները. Գահիրէն և Իսրայէլացւոց վաղեմի բնակավայրը. Նեղոսի հարուստ ձորը ոտքիդ տակն է եւ մարդիկ միջատներու պէս փոքրիկ կ՚երեւան։ Ափրիկէի լիճերը իրենց լոյս-թեամբ կը ներկայանան քեզ։ Հոն՝ պահ մը կը խորհիս որ, քեզ նման չատ մը մարդիկ, բանաստեղծներ, պատմիչներ, փիլիսոփաներ, հիացմամբ նայած են անոնց վրայ։

* * *

Երբ այս յօդուածներու չարքին վախճանին կը հասնինք, հարցում մը կ՚ելլէ մեր առջեւ թէ, նախնիք արդեօք ինչո՞ւ հրաշալիքներու թիւը եօթնէն աւելի չըրին։ Ստուգուած է թէ, եօթը՝ եղած է միշտ սրբեալ թիւ մը սկիզբէն ի վեր, երբեմն նահանգական առումէ, երբեմն դիցաբանական, ինչպէս են եօթը քնացողները. երբեմն կատակերգական, ինչպէս է փորձաքարին հրաշակաւոր պայքարը եօթներորդ փաստին հետ, եւ երբեմն Աստուածաբանական, ինչպէս է Ս. Գրոց մէջ յաճախ եօթը թիւին յիշատակումը։ Հինները այս խորհրդաւոր եօթը թիւին մէջ նուիրական նշանակութիւն մը տեսան եւ չուզեցին անոր վրայ բան մը աւելցնել։ Ուրիշ խնդիր մըն ալ կայ։ Եօթը հրաշալիքներու գլխաւոր նպատակը ի՞նչ էր արդեօք։ Մենք սակայն կը մտածենք այդ մասին. նախնիք անձնական փառասիրութիւնը կը սիրէին եւ կ՚ուզէին իրենց անուններուն անմահացնել, սակայն արդի քաղաքակրթութիւնը կախաղանաւոր պարտէզներու տեղ համալսարաններ եւ մեհեաններու տեղ հիւանդանոցներ կը կանգնէ։

Երբ ակնարկ մը նետենք արդի ճարտարապետական հրաշակերտներուն վրայ՝ կը տեսնենք թէ հիմա եօթանասունն անգամ եօթը հրաշալիքներ կան, բազդատելով աչ-

խարհիս եօթը հրաշալիքներուն հետ, զոր նախնիք դասաւորած էին։ Մինչեւ իսկ այդ եօթը հրաշալիքները աննշան բաներ կ'ըլլան արդի գեղարուեստական ժեծագործութեանց քով, զոր օրինակ Սկովտիոյ Ֆորթի կամուրջը, Նիւ-Եորքի նոր ստորերկրեայ ջրուղին 30 մղոն երկայնութեամբ, իբր 150 ոտք գետնին տակէն անցուած եւ ժայռի մէջ փորուած, էյֆէլեան աշտարակը, Պրուքլինի կամուրջը, Ս. Գոթարի փապուղին՝ Զուիցերիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ՝ որ 9 ու կէս մղոն տեղ ձգուած է, կարծր ժայռի մը մէջէն, նաւամատոյցի ձեւով յօրինուած երկայն թումբերը Միսիսիփիի բերանը։ Այո՛, հիմա գեղարուեստական այսքան բազմաթիւ պանծալի յաղթանակներ կան որ երբեք դիւրին չէ եօթը հատ ընտրել անոնց մէջէն։ Զմոռնանք նաեւ Նիւ-Եորքի նաւահանգիստին մուտքին վրայ կառուցուած Պարդոլտիի արձանը, որ 306 ոտք բարձրութիւն ունի։ Անոր գագաթէն երբոր պահ մը չուրջդ նայիս, մէկ կողմդ պիտի տեսնես Պրուքլինը՝ որ է աշխարհիս առաջնակարգ բեմբասացներու քաղաքը, պիտի տեսնես նաեւ Նիւ-Եորքը իր պերճաշուք չքեղութեամբ եւ իր 33 յարկ բարձր չէնքերով՝ որոնք ամենաբարձր չէնքերն են աշխարհիս. պիտի տեսնես նաեւ այդ երկու քաղաքները միացնող հոչակաւոր Պրուքլինի կամուրջը։ Անկէ պիտի տեսնես նաեւ Ատլանտեան ովկիանը։ Այդ հսկայ արձանը որուն վրայ կը կենաս՝ իր հսկայական չափակցութեանց կ' իր վրայ ցոլացուցած հանճարին հետ՝ ամէնէն անզարգացեալ դիտողին իսկ՝ իբր հրաշալիք կը ներկայանայ։

Ասոնցմէ զատ, Տպագրական մամուլը հեռագիրը, երկաթուղին, չոգենաւը, լուսանկարիչ գործին, հեռադիտակը եւ ուրիշ հազարաւոր գիւտեր եօթը հրաշալիքները գերազանցող բաներ են։ Պէտք է սպասել ուրեմն այն դարերուն որոնք դեռ ինչ եօթը հրաշալիքներ պիտի նուիրեն մարգկութեան։

ՓԱՌՆԱԿ ԻՍՖԻՆՏԻՐԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

ԱՆԿԻՋԵԼԻ ԾԱՌ ՄԸ

Գիտութեան եւ մանաւանդ չրջափոխութեան տեսակէտէն ընդհանրապէս չահեկան է ուսումնասիրել միջավայրին ազդեցութիւնը՝ տունկերուն եւ կենդանիներուն վրայ։ Այս մասին կրնայ ցոյց տրուիլ՝ անկիզելի ծառ մը՝ որ կը գտնուի Գոլոմպիոյ, եւ Թերեւս Հարաւային Ամերիկայի ամբողջ հիւսիս-արեւմտեան մասին մէջ։ Այդ ծառը կը կոչուի շաբարօ, որ կը թուի սիրել այն տեղերը, որոնք հնթակայ են կրակի պարբերական յարձակումներու, քանի որ տեւական հրդեհներէ վերջն է որ անիկա ամէնէն ճոխ կերպով կ'աճի։

Ցայտնի է թէ հարաւ-ամերիկեան նահանգը կը բազկանայ չորքերով տարածուող անծայրածիր զաշտերէ. ատոնք կը կոչուին սաւան, հազիւ տեղ տեղ հողի կոյտ մը, մեզա մը, կուգայ խաթարել այդ զաշտերուն միօրինակ հարթութիւնը։ Տարեցին տաք եղանակին, խանձած անապատներու երեւոյթը ունին անոնք։ Երբ կը հասնի անձրեւներու եղանակը, բուսականութիւնը կը ծաղկի, ամէն բան կը վերընձիւղի, ու յաճախ այդ չոր դաշտերը կը փոխուին կատարեալ լիճերու, պզտիկ խորութիւնով մը, ուր սակայն կրնան չրջագայիլ նաւակներ։ Երբ ջուրերը կը քաշուին, հողին վրայ կը ձգեն գեղեցիկ մարգեր, ուր տեղացիները իրենց հօտը արածել կը տանին։ Ասոր կը յաջորդէ չոր եղանակը։ Սովորութիւն է մնացած խոտերուն կրակ տալ որպէս զի յաջորդ տարուան բուսականութիւնը կարենայ պճլիլ։

Այսպէս, ամէն տարի հրդեհը կը տարածուի դաշտերուն մէջ։ Արդ, միակ ծառ մըն է որ կը դիմանայ հրային այս յաջորդական աւերքին, շաբարօ ծառնէ ատ։ Պէտք չէ կարծել սակայն որ հուժկու կազմուածքով մեծ ծառ մըն է ան, որ կը տոկայ այս պարբերական հրկեզներուն։

Ցածուկ հասակով ծառ մըն է, որ

հազիւ՝ երբեմն մինչեւ 6 մէթրի կը հասնի եւ որուն տրամագիծն է 30 սանտիմէթր։ Մինչեւ իսկ իր ճիւղերուն վրայ կը նշմարուի դաժան կեանքի մը նշանը. այդ ճիւղերը կը թուին գալարուիլ, ճկիլ՝ չարչարանքի մը ցաւերուն տակ։ Իր աճած տեղին հետեւանքով՝ տերեւներուն թէ մակերեւոյթը եւ թէ ներքին հիւսուածքը կարծրացած է սաստիկ։

Գալով ծաղիկներուն, անոնք պզտիկ գամերու կը նմանին, բացարձակապէս անոյշ բաներ։ Ինչ որ կը պահպանէ շաբաթօն, իր կեղեւն է, որ, ինչպէս յայտնի է, բոլոր ծառերուն ալ վրայ պաշտպանողի մը դերը կը կատարէ։ Սակայն անոր համար ան սաստիկ տոկունութիւն մը ստացած է այս ծառին վրայ, որովհետեւ կազմուած է այն տեսակ եղանակով մը՝ որ ծառին ներքին հիւսուածքները կը պահպանէ նոյն իսկ հրկիզման դէմ։

Ինչ որ յատկանշական է նաեւ այս ծառին մասին, սա է որ հրկիզման դէմ այսքան ամրապէս պաշտպանուած ծառ մը, չատ չուտ կը մեռնի, երբ խնդիրը ուրիշ ծառերու հետ ապրելուն վրայ ըլլայ։

ՀԱՆՐԻ ՏԸ ԲԱՐՎԻԼ

ՀԵՌԱՁԱՅՆԻ ԹԵԼ

Երկար ատենէ ի վեր կ'աշխատուէր Հռոմի եւ Բարիզի միջեւ հեռաձայնի թելի մը հաստատման։ Այդ գործը հիմա ամբողջացած է։ Իտալիոյ հեռագրական ու թղթատարական նախարարութեան գլխաւոր պաշտօնատար Մ. Ռոտանոյի եւ հեռագրական ու Ֆրանսայի թղթատարական նախարարութեան խորհրդականին միջեւ գոյացած համաձայնութեամբ մը որոշուեցաւ փորձի համար կատարել Հռոմի ու Բարիզի միջեւ հեռաձայնի հաղորդակցութեանց բացումը։ Քանի մը օրէն ընդհանուր հաղորդակցութիւնները պիտի սկսին։

ՎԱՆԱԿԱՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՎԵՐ. Շ. ՍԻՄՈՆ ԵՐԵՄԵԱՆ

Սեւ Ծովի ափերէն խլուած և հեռաւոր բայց գեղանի կղզիի մը մէջ առանձնացած թռչնիկ մըն է ան կարծես, որ միշտ կ'ապրի սեւերու մէջ փաթթուած։ Կարծեմ գուշակեցիք։ Վեր. Երեմեանն է ան, Տրապիզոնցի, որ Վենետիկի Ս. Ղազար կղզիին մէջ կ'ապրի Մխիթարեան սքեմին տակ։

Թէեւ երեսունէն աւելի գաբրիւններ ծաղիկներ սփռած են իր գլխուն վրայ, սակայն ան տակաւին վառվռուն, աչխոյժ ու տաքսիրտ երիտասարդ մըն է։ Պարզ կերպարանք մը ունի, քիչ մը նիհարակազմ ու ջղուտ իրանի մը վրայ։ Հասակը՝ չափաւոր, մազերը՝ դեղնորակ եւ մօրուքը՝ կարճ, թափթփուն ու ցանցառ։ Ով որ տեսած է Մարզուանի արդի երէց Վեր. Ատանալեանը, ան ճիշտ գաղափար մը կրնայ կազմել Վեր. Երեմեանի արտաքինին վրայ։

Համակրելի, յարգելի ու միշտ սիրելի դէմք մըն է ան, որուն անհամեմատ անկեղծութիւնով ու բարութիւնով առլցուն, խոնարհութիւնը, ազնութիւնը եւ անկեղծութիւնը հաւասարապէս կ'արտափայլին իր կեանքին ու կենցաղին մէջ։ Անօրինակ հըրապոյր մը, ազնութիւն մը կայ իր դէմքին ու իր խօսուածքին մէջ. պարզ և դիւրահաղորդ՝ բնաւորութեամբ, միշտ համեստ, միշտ հեզահամբոյր՝ մանիշակի նման։

Թէեւ ո՛չ հարուստ գերդաստանէն մը զաւակը, բայց կոչուած է ըլլալու Ս. Ղազարի յաջորդն մին։ Ինքնատիպ հանճար մըն է՝ իր բարձր հմտութիւնովը ու երեւակայութիւնովը, եւ իր երիտասարդ հասակին մէջ համբարած է մտքի խիստ առատ պաշար մը։ Անխոնջ միտք մըն է ան, որ չարունակ կը կարդայ ու կը գրէ իր առանձնասեռնեակը քաշուած, անդուլ եւ անդադար, վասն զի միակ նշանաբան ընտրած է իրեն՝ օգտակար ըլլալ աւէնուն իր բարձր ու պերճիմաստ գրիչովը։ Մարմինով փակուած թէեւ կղզիի մը մէջ, սակայն մտքով՝ արձիւ

նման՝ միշտ կը սլանայ ու կը սլանայ վեր, գիտութեան անծայրածիր անհունութեան մէջ, եւ այդ անհունութեան բարձունքէն միշտ կը խօսի ու կը պարզէ իր անհամեմատ գրիչովը գիտութեան գաղտնիքները։ Ժիր մեղուի նման՝ չարունակ կը թռչտի ծաղկէ ծաղիկ, եւ անոնց մէջէն միայն քաղցրահիւթ ու պիտանի նիւթերը ծծելով, քաղելով կը կազմէ իր անուշահամ մեղրը։ Ով որ չէ՛ կարդացած անոր Գործնական Գիտութեանց Բառգիրքը, ան չի կրնար գաղափար մը կազմել անոր տաղանդին ու հմտութեանը վրայ։

Իբր հեղինակ, ունի բանասիրական ու գիտական ճոխ արտադրութիւններ, ինչպէս՝ Տարուիճականութիւն մը, Հ՛ատորներ Կենդանաբանութեան, Մարդակազմութեան և Հանքաբանութեան վրայ, եւ Գործնական Գիտութեանց հայկական բառգիրքը։ Կը վարէ Բազմավէպի խմբագրապետութիւնը։

Անշուշտ վեր. Երեմեան, իր մեծ ու նուիրական նշանաբանին համեմատ, ասկէ վերջն ալ միշտ պիտի չանայ արդիւնաւոր եւ օգտակար ըլլալ, բազմաթիւ բանասիրական ու գիտական հեղինակութիւններով ու գրութիւններով, եթէ երկինք պարգեւեն իրեն երկար կեանք մը։

Կ. Ց. Ց. ՍԻՆԱՆԵԱՆ

ԼՈՂԱԼՈՒ ՅԱՆԴՈՒԳՆ ՓՈՐՁ ՄԸ

Կիւրինէն գրուած նամակ մը կը տեղեկացնէ մեզի թէ տեղին «արծաթափայլ թողմա գետէն, որ գարնան եղանակին կը յորդի սաստիկ, և որուն լայնքը կէս ժամ է եւ բացարձակապէս անանցանելի եւ անոր կամուրջին վրայ կեցող մը սարսափ կ՛ազդայ», տեղացի յանդուգն երիտասարդ մը, Վարդավառ աղա Հալաճեանի որդին, Խարբերդի և Եփրատ Գոլէճի աւարտական Պ. Գէորգ Հալաճեան՝ յանդուգն խիզախումով մը, պիքները ճեղքելով՝ մէկ եզերքէն միւսը կ՛անցնի անվտանգ. հիացմանը արժանանալով չատերու։

ԿԵԱՆՔԻ ՀԱՐՑԵՐ

ԱՆՍԳԻՒՏ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Ապրիլ գիտնալը՝ արուեստներու առաջինն է, արուեստ մը սակայն որ դիւրիւնեբէն չէ, ուրիշ խնդիր եթէ մենք դիւրացնենք զայն, պէտք եղածին՝ եւ մեր ուզածին պէս կեանք մը ստեղծելով։

Աշխարհի վրայ հարիւրաւոր բժիշկներ կան, որոնք ամէնքն ալ. թէեւ միեւնոյն արհեստին աշխատած սակայն կարելի չէ ըսել թէ անոնք ամէնքն ալ հաւասարապէս դիւրին կամ դժուար գտած ըլլան այդ արուեստը։ Եթէ անոնցմէ մէկը արուեստին կատարելապէս տեղեակ ըլլալու, անոր բոլոր գաղտնիքներուն ծանօթանալու համար առիթը ունեցած է արուեստին դժուարութիւնը ըմբռնելու, ուրիշ մը թերեւս,—ու ասիկա հազուագիւտ բան մը չէ,— հարեւանցի կերպով միայն ուսած ըլլալուն համար կըրնայ դիւրին գտած ըլլալ զայն. ասիկա սակայն ըսել չէ թէ արուեստը իրաւամբ դիւրին է։

Ճիշդ միեւնոյն բանը կրնանք ըսել ապրելու արուեստին համար, արուեստ մը զոր գործնականացնելու պարտաւոր են աշխարհի վրայ ամէն անոնք որոնք իբր մարդ կ՛ապրին։ Հիմա խնդիր չէ թէ անոնցմէ մէկը ո՛րքան դիւրին և ուրիշ մը որքան դժուար գտած է այդ արուեստը, ճշմարտութիւնը՝ զոր կարելի չէ ուրանալ, սա է որ, ապրելու արուեստը իրաւամբ դժուարիններէն է։ Անոր դժուարութիւնը սակայն պէտք չէ վհատեցնէ մեզ. որովհետեւ այդ պարագային պարզապէս անգիտած պիտի ըլլայինք մեր մարդկային կարողութիւնները, որոնցմով ամբողջ աշխարհի արարածներուն մէջ մարդ արարածը միայն օժտուած է։ Մարդուս համար ուրեմն գրեթէ ոչինչ կայ իրապէս դժուար՝ հասնելու համար ապրիլ գիտնալու գաղափարականին։ Եւ ինչպէս որ մարդ բժիշկ ըլլալ ուզած ատեն պիտի ուղէր կամ աղեկը ըլլայ; և կամ քնաւ երբեք, ճիշդ այդպէս ալ ապրելու արուեստին տիրանալէ վերջ, պէտք է աղեկ կերպով տի-

բանալ անոր։ Ապրելու համար այխարհ գալէ ետք, պէտք է աղէկ կերպով ապրիլ։

Ու աղէկ ապրիլ չի նշանակեր աղէկ ուտել, աղէկ խմել, աղէկ զուարճանալ։ Մի միայն ատոնց համար չէ որ գոյութիւնն ունեցած է մարդս. ուտել, խմել, քնանալը կենդանիներն ալ կրնան ընել ու չատ աւելի աղէկ կերպով։ Ո՞րը պիտի ըլլար, ուրեմն, ճշմարիտ «աղէկ ապրիլ»ը որ միեւնոյն ատեն ամէնէն յարմարը ըլլար մարդ արարածին համար։

Ապրելու այդ ամէնէն աղուոր կերպը գտնելու համար մասնաւորապէս երկու բաներու կը կարօտի մարդս, այսինքն պէտք եղածին պէս գործածելու իր միտքը և աչքը։ Սրատես աչք մը եւ ուշիմ միտք մը կը բաւեն մարդու մը՝ ըմբռնելու համար ապրելու ամենապատշաճ եղանակը։ Միտք ու աչք ամէն մարդ ունի. ուշիմ միտք եւ սրամիտ աչք, չատ քիչեր ունին սակայն։ Ու պէտք չէ մոռնալ որ, ուշիմ մտքին համար՝ իր օգտակար գաղերը պիտի ունենայ մի՛չտ լաւ կերպով ապրուած ուրիշ կեանք մը։ Մարդ կրնայ ուրիշի մը քով տեսնել երջանիկ ապրուած օրեր, յաջող գործեր, պատուաբեր վարմունքներ, որոնց՝ իր կեանքին վրայ կերարկումով չիտակ ճամբուն մէջ մտած պիտի ըլլայ, լաւ ապրելու համար։ Կրնայ ըլլալ որ այդ կեանքը այն չափ փայլուն եղած չըլլայ. այդ պարագային՝ նորէն իր օգուտը պիտի ունենայ անկա, գոնէ չատ աւելի իրական ու մեծ օգուտ մը, որովհետեւ անկարելի բան է որ ուշիմ միտք մը, ուրիշ խօսքով գործողութեանը տէր մէկը մեծ որոշումը չի տայ թողելու ուրիշի մը քով յոռի համարուող կեանքի մը ընդօրինակութիւնը եղող իր կեանքը։ Մարդուս համար՝ ապագայ լաւագոյն կեանքի մը հարցը, հաւասարապէս իր կարեւոր գերը ունի խաղալիք։ Առանց ատոր՝ մեծ բան մը չպիտի արժէր մարդու մը ներկայի կեանքը։

Ապրելու արուեստին կատարելագէս ծանօթ ըլլալ բարձացող ոեւէ անհատ չատ աւելի հաճելի ապագայի մը սիրուն երազները պէտք է ունենայ միչտ, որոնք պիտի դրդեն զինքը իր բոլոր էութեամբը ձգտիլ դէպի բարին, աղեկը, ճշմարիտը, գեղեցիկը, պատուաբերը, արդիւնաւորը ու գովելին։

Մ. ԿԱՐՊԻՍ

ԳԱԻԱՌԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ՊԱՐՏԻԶԱԿԻ ՏՂՈՅ ՈՐԲԱՆՈՑԻՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Տեղիս Որբանոցին ամավերջի հանդէսը սովորական ժամանակէն գրեթէ ամիս մը առաջ՝ տեղի ունեցաւ, նախագահութեամբ Որբանոցին Տնօրէն Վեր. Տր. Ռ. Զէյմպըրսի և ի ներկայութեան երկսեռ բազմութեան մը։

Հանդէսը բացուեցաւ աղօթքով եւ Համիսեան Քայլերգով՝ որուն ներկաները ունկնդրեցին յոտնկայս։

Հանդէսը կը բաղկանար.

1. Նուագներէ զոր նուագեցին Որբանոցին ընթացաւարտները՝ առաջնորդութեամբ Միս Նիւնըմի և Մր. Ռ. Զէյմպըրսի։ Անգլիերէն և ուրիշ լեզուներով երգեր ալ երգուեցան՝ սաներուն կողմէ։

2. Առտաւոնական մրցումներէ, *որոնց կը մասնակցէին ուսանողները։*

Արուեստանոցին ուսուցիչը անգլիերէնէ հայերէնի թարգմանած էր տրամախօսութիւն մը զոր ներկայացուցին վարժարանին սաները։

3. Փոխրիկներու գոցերէն, երգերէն եւ մարմնամարզէն *զոր չատ յաջողութեամբ կատարեցին բազմաթիւ սաներ, առաջնորդութեամբ իրենց վարժուհիին։*

4. Մրցանակներու եւ վկայագիրներու բաշխումն ե, *Վկայական ատացան պարոնայք՝* Կ. Հիպեեան, Ս. Սարգիսեան, Գ. Ժամկոչեան, Ս. Սարգիսեան, Ա. Մարտիրոսեան, Յ. Գալայճեան, Ս. Վարդանեան, Թ. Յամամեան, Օ. Քրիսեան, Ս. Վարդանեան, Յ. Թորոսեան, Մ. Սագըզլեան, Լ. Եզեեան, Ս. Մեսրոպեան, Բ. Կիւլեսէրեան։

Վկայագիր ստացան Որբանոց-Նախակրթարանի ընթացքը աւարտող Դ. կարգի հետեւեալ տասը ուսանողները.—Ս. Մարգիսեան, Դ. Ժամկոչեան, Ե. Զէքէնեան, Կ. Հիւզէեան, Կ. Քաւեան, Մ. Ոսկեան, Յ. Գալայճեան, Յ. Հացագործեան, Ս. Սարգիսեան, Ս. Սարգիսեան։

Որբանոցի ուսուցիչներէն Սարգիս Էֆ. Գասապեան կարդաց վարժարանին տարեկան Տեղեկագիրը, որ կը պարունակէր շահեկան տեղեկութիւններ։

Պարտիզակ ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆ

ՄԵԾ ԵՒ ԿԱՐԵՒՈՐ ԳԻՒՏ ՄԸ

Տօքթ. Մարթէն Բասթէօրեան հաստատութեան մէջ Տօքթ. Ռուի աշխատակիցն է։ Այդ բժիշկը միջոցը գտեր է բասիլի վերածելու հակակեղծմաշկային չիճուկը։ Անհատական գիտուն բժիշկին բացատրութիւնը այդ մասին.«Առնենք կեղծմաշկ ունեցող տղայ մը։ Չիճուկի ներարկումի մը ենթարկուած, ապաքինելու վրայ է։ Նոյն իսկ կատարելապէս բուժուած է, այնպէս որ հիմա կը պտըտի տան մէջ, կը վազէ, կը խաղայ և իր գործերով կը զբաղի։ Շա՛տ լաւ։ Միայն թէ միքրոպազննական տեսակէտով եթէ քննենք բուժուած տղուն կոկորդը, տասնէն ինը կեղծմաշկի միքրոպներ պիտի գտնենք, կենդանի ու բոլորովին ժահրոտ։ Գիտէ՞ք թէ կեղծմաշկէ բռնուող մը ո՛րքան ատեն այդ սխտին միքրոպները ունի իր կոկորդին մէջ։ Շաբաթներով եւ երբեմն ամիսներով։ Գիտէ՞ք թէ ի՞նչ կը պատահի երբ այդ աղէկցած տղան իր սովորական կեանքը կը վարէ նորէն ու դպրոց կը յաճախէ.—իր ընկերները կը վարակէ, կեղծմաշկ փոխանցելով անոնց։ Ցաճախ, աս է պատճառը կեղծմաշկի համաճարակներուն, որոնք դպրոցներուն մէջ երեւան կուգան կամ տունէ տուն կը ծաւալին։ Արդ, չիճուկի բասիլները կը սպաննեն կոկորդին մէջ գտնուող միքրոպները։ Այն ատեն կ'անհետանայ կեղծմաշկէ բռնուած եւ բուժուած ենթականերուն միջոցաւ ճարակման վտանգը։ Ուրիշ բան մըն ալ կայ։ Գիտէք թէ երբ կեղծմաշկ ծագի ընտանիքի մը մէջ, լաւագոյն եւ թերեւս միակ միջոցն է միւս տղաքը եւ նոյն իսկ չափահաս անձերը վարակումէ զերծ պահելու համար, չիճուկի նախազգուշական ներարկում մը ընել։ Հակակեղծմաշկային չիճուկի բասիլները այդ ներարկումին տեղը պիտի բռնեն, որ ամենուն կողմէ կատարել չի տրուիր դիւրաւ»։

ՃԱՄԲՈՐԴ ԳԼԽԱՐԿԸ

Սիրուն է պատմութիւնը։

Շուէտի կառախումբներէն մէկուն մէջ, ճամբորդներէն մէկը գլուխը պատուհանէն դուրս հանելով, հովը գլխարկը կը տանի։ Կառախումբը ճամբան կը շարունակէ, հետը տանելով գլուխը բաց մարդը ո՛վ գիտէ ո՛ր կայարանը։ Չգիտցուիր թէ ի՛նչ կ'ըլլայ մարդը, բայց կը կարծուի թէ, ուրիշ գլխարկ մը կը գնէ։

Կորսուած գլխարկը, ճամբուն վրայ ձեռքը կ'անցնի պաշտօնեայի մը, որ պատուաւոր մարդ, անոր տէրը կը փնտռէ, բայց ոչ մէկը կը ճանչնայ՝ գլխարկին վրայ գտնուող սկզբնատառերուն ո՛վ ըլլալը։ Ատոր վրայ, ան պիտակ մը կը փակցնէ գլխարկին վրայ, հոն գրելով եղելութիւնը, եւ չիտակ կը ղրկէ մօտակայ կայարանը։ Այդ կայարանն ալ ոևէ տեղեկութիւն հասած չըլլալով, կորսուած գլխարկին մասին, հոնտեղի պաշտօնեաներէն մէկը, նոյնչափ պարկեշտ ու պատուաւոր մարդ ոչչափ առաջինը, նոյն եղանակը ի գործ կը գնէ։

Պիտակ մըն ալ ինք կը փակցնէ, կը գրէ վրան՝ անցած-դարձածը, եւ գլխարկը կը ղրկէ յաջորդ կայարանը։ Ալ բան գործ կ'ըլլայ ասիկա կայտրանի պաշտօնեաներուն։ Նոյն բանը կը կրկնուի միշտ ամէնուն ալ կողմէ։ Այսպէսով գլխարկը կը ծածկուի պիտակներով, եւ գրութիւններով, կատարելապէս կորսնցնելով իր նախկին վիճակը։

Գլխարկը կը ճամբորդէ ամբողջ Շուէյտը, կը տեսնէ Ուփսալան, Կէլֆը եւ կուգայ Քրիսթիանիա. ճամբորդութիւնը կը տեւէ տարի մը։ Կ'ըսուի թէ հիմա Հիւսիսային Գերմանիա կը գտնուի ան։ Բայց իր տէրը, եթէ դեռ կը ճամբորդէ, ապահովաբար երկու անգամ աչխարհի չրջանը կատարած է։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՌՈՒՍԻԱ

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին գործոց նախարարութիւնը խնդրեց ռուսական դեսպան կոմս Քասինիէ, տանըհինգ օրի չափ յետաձգել իր մեկնումը դէպի Եւրոպա։ Կ'ըսուի թէ այդ խնդրանքին պատճառն է Միացեալ Նահանգներու մէջ առաջ եկած յուզումը՝ Հրեաներու կրած խոշտանգումներուն մասին՝ հարաւային Ռուսիոյ մէջ։ Այդ յուզումը դադրելու երեւոյթ չունի։ Երկրին ամէն կողմերը մրթինկներ կը գումարուին։ Կոմս Քասինի տեսակցութիւն մը ունեցած է, արտաքին գործոց նախարար Մ. Հէյի հետ, ուր Միացեալ Նահանգներու բռնելիք ընթացքին վրայ վիճաբանած են, երբ բազմաթիւ ռուսաբնակ Հրեաներ Միացեալ Նահանգները ապաստանին։ Գաղթուսի նմանօրինակ չարժում մը սկսած է արդէն։ Կը յայտարարուի թէ միայն Զիքակոյի Հրեաները չոգենաւի հինգ հազար տոմսակ ղրկեր են Ռուսիա բնակող իրենց ազգականներուն։

* * * Զարը, օգոստոսի առաջին օրերուն մէջ, բազմաթիւ հետեւորդներու և մէկ քանի նախարարներու ընկերակցութեամբ, Թամպով նահանգը պիտի երթայ, ուխտ կատարելու համար Սթարաֆքակայի մենաստանը, ուր ապրած է հայր Սէրաֆին, որ իր գործած հրաչքներուն համար սուրբերուն կարգը դասուած է։ Ցետոյ Նիքոլա կայսրը, Զարուհիին ընկերակցութեամբ, Տարսկոյէ պիտի ուղեւորի, ուրկէ հատնաբար առանձին Հոմ պիտի երթայ։

* * * Բեղերսպուրկի հաստատման երկրարիւրամեակին առթիւ կազմակերպուած ցուցահանդէսը, Մեծն Պետրոսի պալատին ձմեռնային պարտէզին մէջ, բացուեցաւ՝ Քոնսթանթէն մեծ դուքսին ներկայութեանը։ Ներկայ էին նաեւ Անգլիոյ, Գերմանիոյ և Իտալիոյ դեսպանները։ Կայսերական գերդաստանը ներկայ պիտի ըլլայ Մեծն Պետրոսի արձանին բացման։ Տակաւին յայտնի չէ թէ նոր կամուրջին բացումն ալ պիտի կատարուի՞ թէ ոչ։

ՍՊԱՆԻԱ

Բրուսիոյ Հայնրիհ իշխանը, մայիս 24ին Մատրիտ ժամանեց։ Կայարանին մէջ ընդունուեցաւ Ալֆոնս թագաւորին կողմէ որ պալատ առաչնորդեց զայն, ուր իշխանը չորս օր պիտի մնայ։ Հացկերոյթ մը, զօրականդեսներ պիտի տրուին Գերմանիոյ կայսեր եղբօրը ի պատիւ։ Նախարարապետ Մ. Սիլվելա կը յայտարարէ թէ, իշխանին ուղեւորութիւնը քաղաքական որ և է նպատակ չունի։ Հայնրիհ իշխանին այցելութիւնը ամենուն պիտի յիչեցնէ անոր աղնիւ ընթացքը Քավիթէի մէջ (Փիլիպպեանները) երբ իր համակրութեան պերճախօս մէկ ապացոյցը տուաւ Սպանիոյ, իր սպաներուն հետ Սպանիացիներուն քովը գտնուելով ցաւագին ժամու մը մէջ։

* * * Կրօնական միաբանութեանց մասին Սպանիոյ եւ Վատիկանի միջեւ բանակցութիւնները աւարտած են։ Կրօնական այն ամէն միաբանութիւնները որոնք հիմա օրինաւոր գոյութիւն մը ունին, պիտի պահպանուին։ Առանց մասնաւոր արտօնութեան կազմակերպուածներուն համար քննութիւն պիտի կատարուի Պապին եւ Սպանիոյ կառավարութեան կողմէ։

ԱՆԳԼԻԱ

Անգլիական լրագիրները զրոյց մը կը յիչեն թէ Էտուարտ թագաւորին առողջական վիճակը գոհացուցիչ չէ։ Լրագրի մը թղթակիցը կը գրէ։—«Ցաւով կը ծանուցանեմ թէ թագաւորին առողջական վիճակը գոհացուցիչ չէ։ Երեքչաբթի օրը, Մարլպորուի

քլիւպին մէջ, արքայական հետեւորդ սպայ մը յայտարարեց թէ բժշկական նոր գործողութիւն մը հաւանական կը նկատուի։ Ջեմ կարծեր որ այդ տեղեկութիւնը ստոյգ ըլլայ ըլլայ, բայց սա յայտնի է թէ թագաւորին բժիշկը՝ տոքթ. Լէգքինկ մտահոգութեան մէջ է և գրեթէ չի բաժնուիր էտուարտ Է.ի քովէն։ Թագաւորը, սակայն, բնաւ հանգիստ չառներ, թէեւ չատ պէտք ունի ատոր»։ Դիտել կը տրուի թէ էտուարտ թագաւորը անցեալ օր եւ առջի օրը թատերական ներկայացումներու ներկայ գտնուեցաւ։

* * * Յունիս 26ին Քանթիթիըընըլ քլիւպին մէջ մեծ հացկերոյթ մը պիտի տըրուի գաղթային նախարար Մր. Ջէմպրլէյնի։ Այդ հանդէսին բացառիկ չահեկանութիւն մը պիտի տայ այն պարագան թէ նախարարապետ Մր. Պալֆուր ուղերձ մը պիտի ներկայանէ գաղթային նախարարին։ Մր. Պալֆուր այդ առթիւ համակրական խօսքեր պիտի ուղղէ Մր. Ջէմպրլէյնի՝ բոլորովին հերքելու համար այն զրոյցները թէ անհամաձայնութիւն մը ծագած ըլլայ իրենց միջեւ։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Գերմանիոյ նաւատորմին յաւելումը անհրաժեշտ կ'ընծայէ նաւային նոր կայաններ հաստատել Պալթիկ ծովին մէջ։ Երկար տարիներ միայն Քիլի նաւահանգիստը կար, ուր մարտանաւերը կրնային իրենց մարզանքները կատարել։ 1902ին, Մուրմիցի մէջ (Քլէնսպուրկի մօտ) նաւային կայան մը կազմուեցաւ՝ թորփիլանաւերու սպաներուն եւ նաւաղներուն մարզանքին համար։ Գերմանիոյ ծովային նախարարութիւնը կ'ուզէ նաւային նոր կայան մը հաստատել, որ կարենայ յենման կէտ մը ըլլալ նաւատորմին եւ միանգամայն մարզանքի վայր ծովային թնդանօթներու համար։ Գերմանիա ուզէ մարզարան-մարտանաւեր ունի թնդանօթաձիգներու համար։ Ծովային նախարարութիւնը մտադիր է Սոնտէրպուրկի նաւահանգիստը վերածելու նաւային կայանի, վասնզի թէ՛ արեւելեան եւ թէ արեւմտեան կողմէն փչող սաստկաչունչ հովերուն դէմ լաւ պաշտպանուած է։

ԲԱՆԱՄԱՅԻ ՋՐԱՆՑՔԸ

Քոլոմպիական կառավարութիւնը դժգոհ կը թուի, այն խոչոր գումարին համար, զոր Միացեալ Նահանգները պարտին յանձնել Ջրանցքի ընկերութեան, կը յուսայ պայմանագրութեան տրամադրած տասը միլիոն տոլարէն աւելի բան մը ձեռք ձգել։ Կ'ուզէ հասկցնել թէ Քոլոմպիական Խորհրդարանը, որ տասնըհինգ օրէն պիտի գումարուի, Ջրանցքին պայմանագրութիւնը չպիտի վաւերացնէ, եթէ ընկերութիւնը տրամադիր չըլլայ զոհողութիւններ ընելու։ Ընկերութեան չահերը անհուն են, հետեւաբար հաւանական է որ քանի մը զոհողութիւններ ընելու հաւանի ան քան թէ ամէն ինչ կորսընցնելու։ Եթէ Քոլոմպիական Խորհրդարանը չուզէ վաւերացնել Ջրանցքին դաշնագիրը կամ թէ չափէն աւելի երկարաձգէ վաւերացման գործը, Միացեալ Նահանգները այն ատեն պիտի լքեն Բանամայի Ջրանցքը եւ Նիքարակուային պիտի ընդունին։ Արտաքին գործոց նախարարութիւնը տեղեկութիւններ կ'առնէ հիմա. կ'ըսուի թէ զգայացունց լուրջութիւններ կրնան առաջ գալ։

ՉԻՆԱՍՏԱՆ

Կը ծանուցուի թէ Եուն-Նանի մէջ անկարգութիւնները աւելցած ըլլալով, Բէքինի Ֆրանսական դեսպանատունը դիտողութիւններ ըրած է Չինու կառավարութեան որ հրամանագրով մը ծանուցած է թէ պատասխանատու պաշտօնեաները պիտի պատժուին եւ թէ օտարականները պէտք է պաշտպանել։ Այս մասին Բէքինէն կը գրեն «Թայմզ»ի.—«Չինու կառավարութիւնը կատարելապէս կ'ըմբռնէ թէ ի՛նչ հետեւանքներ կրնայ ունենալ անկարգ վիճակ մը՝ Ֆրանսական երկաթուղիին երկայնքը, նահանգի մը մէջ ուր հիմա կը բնակին Ֆրանսացի բազմաթիւ ճարտարագէտներ եւ միսիոնարներ, եւ ուր կը գտնուի նաեւ Ֆրանսական ընդհանուր հիւպատոսը՝ Մ. Ֆրանսուա որ Եուն-Նանի մայրաքաղաքը գացած է մասնաւոր պաշտօնով. Կը կարծուի թէ Եուն-Նանի անկարգութիւնները լոկ տեղական են եւ կը գործուին Քոչինի անագի հանքերուն ժողովուրդին կողմէ, որ 1899 յունիս 22ին Սոնկ-Ջէի վրայ յարձակեցաւ եւ Ֆրանսական հիւպատոսարանը կողոպտեց։

ՎԵՆԵՑՈՒԵԼԱ

Վէնէցուէլայի դեր-նախագահը՝ զօրավար Կոմէզ որ կը կարծէր թէ Պրքուիզիմէթոյի մէջ պայքարած է ըմբոստներու պետ Մաթոն և անոր երկու հազար մարդիկը, ընդհակառակը ինք ծանր պարտութիւն մը կրեց Թուքաքասի և Սան-Ֆելիբէի նահանգիստներուն միջեւ։ Կոմէզ զօրավարին զինուորները խուճապի մատնուած ետ քաշուեցան։ Կացութիւնը դարձեալ տագնապալի հանգամանք մը ստացած է։ Բասթրօ Նախագահը Մաթորինէն ու Քումանայէն զինուորներ ետ կը կանչէ Քարաքասը պաշտպանելու։ Քարաքասի օտար դեսպանատուները չեն ընդունած գործադրութիւնը այն օրէնքին որ Վէնէցուէլայի օտարականներուն կացութիւնը կը սահմանէ։ Վէնէցուէլայի կառավարութիւնը, անկարգութիւններ չըլլալու համար, ետ կեցած է այդ օրէնքին գործադրութենէն։

ԵՐԿԱՆԱՐԾՆԵՐ

ՊՈԼՍՈՑ ՄԷՋ

Երեքշաբթի առաւօ ժամը 1ին քառորդ մնացած, երկրաշարժի թեթեւ ցնցում մը զգացուեցաւ Պոլսոյ մէջ, որուն երկու վայրկեան տեւը յայտնեց աւելի երկարատեւ եւ ուժգին ցնցում մը։

Ցնցումը որ 6-7 երկվայրկեան տեւեց, արեւելքէն արեւմուտք ուղղութիւն ունէր։

Նախ խիստ բաղխում մը տեղի ունեցաւ, յետոյ աւելի նուազ ցնցումներով երկարաձգուեցաւ երկրաշարժը։

Շատեր վախցած այս երկրաշարժէն, ընդոստ դուրս վազեցին իրենց տուներէն ու խանութներէն, փողոցին մէջ մնալով, բայց քիչ ետքը ապահով ըլլալով թէ բան մը չկայ, ամէնքն ալ իրենց գործին նայեցան։

Երկրաշարժը զգացուեցաւ նաև Կզլինեռու եւ Վոսփորի մէջ։

—Նոյն առաւօ ժամը կէսին ատենները Նիկոմիդիոյ մէջ ալ երկրաշարժի 8 երկվայրկեան տեւող խիստ ցնցում մը զգացուեր է։

—Երկուշաբթի իրիկուն ալ ժամը երկուքին ատենները, երկրաշարժի զօրաւոր ցնցում մը զգացուեր է Ատա-Բազարի մէջ, առանց վտանգաւոր հետեւանքի։

ՄԱԼԱԶԿԵՐՏԻ ՄԷՋ

Մալազկերտէ հասած լուրերը՝ թէպէտ առանց որոշ մանրամասնութեան՝ ի վեր կը հանեն մեծութիւնը այն աղէտին որ պատահեցաւ։ Բոլոր բնակարանները, որոնք ընդհանրապէս կոփածոյ քարերով չինուած են, բոլորովին տակնուվրայ եղած են։ Կործանած չէնքերու մէջէն են Իսլամաց 2 մզկիթներ, 2 եկեղեցիներ, կառավարական պաշտօնատունը, զօրանոցը, հեռագրատունը չուկան և այլն։

Երկրաշարժին ցնցումը տեղի ունեցած է վարէն վար, ահագին թափով, այնպէս որ վաղեմի պարիսպներու ամրակուռ մասերը և հաստատուն համարուած ամէն չէնքեր ակնթարթի մը մէջ տակնուվրայ եղած են։ Անվնաս մնացած են՝ պարիսպին մէկ անկիւնը եւ վրայի քէօշքը, ու Մաթուն Քէօփրիւսիւ ըսուած ամենահին կամուրջը։

Բուռն ցնցումէն վնասուած են նաև չատ մը գիւղեր, որոնց մէջ եղած կորուստներուն թիւը տակաւին յայտնի չէ։

Կ'րսուի նաև թէ 24 ժամ բոլոր աղբիւրներուն ջուրերը այնպէս պղտորեր են որ կարելի չէ եղած խմել։

Անակնկալ ու աղէտաբեր չարժը տեղի ունեցած է գիշերուան այն ժամուն, երբ ժողովուրդը խոր քունի մէջ ընկղմած կը գտնուէր, եւ եթէ առաջին մեղմ ցնցումէն արթնցողներ չըլլային, գրեթէ ոչ ոք պիտի ազատէր։ Շատերը տնտեսուր ճնշումներու ներքեւ՝ ալ չեն արթնցեր, և անոնք որ ժամանակ ունեցեր են խուճապային փլուզումներու մէջ դժոխային արկածը զգալու, անհնարագրելի ճգնաժամով եւ ամէնէն աղիողորմ հոգեվարքով՝ կորսուեր են։ Ընդոստ արթնցողներէն չատերը եթէ յաջողեր են մազապուր տպատիլ, սակայն չեն կրցեր օգնել իրենց պարագաներուն, հակառակ անոնց սրտակոտոր աղաղակներուն։ Բայց գտնուեր են ծնողներ, որ հերոսաբար կըռուեր են բնութեան հետ, անոր փսորող ճանկերէն քաշել խլսելու իրենց հոգեհատորները։ Տեղական կառավարութեան և մասնաւորներու առած հեռագիրներէն կ'իմացուի թէ հասած օգնութիւններով սկսած են պեղումներ կատարուիլ։

Շատ ընդարձակ տարածութեան մը վրայ Ալճավազ, Բաղէշ, Մուշ, Վարգօ, Խնուս, եւ մինչեւ Վան, Տիարպէքիր եւ կարին զգալի եղած են ցնցումները։

Տէր եւ Տնօրէն

Հ. ՍՏԵՓԱՆ Խ. ԻՒԹԻԽԵԱՆ

Տպագ. ՆՇԱՆ. Կ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Պապը Ալի ճատեսի Իզմիր լրագրին դէմ քիւ 38

Կ'ուզէք ունենալ ըմպելի մը ածաւ եւ սննդարար ,
Կ'ուզէ՞ք խմել նեկտար մը հոտավէտ եւ առողջարար ,
Կ'ուզէ՞ք ամառուան տօթագին օրերուն զովանալ ,
Գնեցէք եւ խմեցէք խառնուրդ թէյերը զուարդաբար :

ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ԻՍԱՓՈՒԼԵԱՆ

Ընտիր , ածաւ եւ հոտավէտ

ԹԷՅԵՐ

ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ԻՍԱՓՈՒԼԵԱՆ

Վաճառատաւն

թէյի խառնուրդներ

Միշտ ածաւ ու քաղց

Կ . Պոլիս , Պահճէ Գաբու , Ճէլալ Պէյ խան , Թիւ 10

ԳԻՍԱԿԻ ԳԻՐՔԸ

Գիսակի Մատենագիտութիւն Տօնադրական ցոյց Հայ . Սբ . Եկեղեցւոյ , *խիստ չահեկան եւ օգտաշատ գրքոյկը , որ արժանի է ընթերցման կը գտնուի բոլոր գրավաճառներուն քով ; կեդրոնատեղին է Մէրճան , Ջալտըզ խան , Թիւ 10 , Առաքել էֆ . Գաբրիէլեանի գրատեղեակը ; Գինն՝ 5 դահեկան ; Մէկ անգամէն 5 օրինակ գնողին 1 հատ նուէր կը տրուի ; Հասոյթը կը վերաբերի ողբացեալ հեղինակին այրի տիկնոջ եւ իր որբերուն ;*
Ո՞վ չպի տի սիրէ գնել հատմը